

2010 SURIYE İNSAN HAKLARI İHLALLERİ DEĞERLENDİRME RAPORU

İnsan Hakları ve Mazlumlar İçin Dayanışma Derneği
MAZLUMDER İSTANBUL ŞUBESİ
Kalenderhane Mah. C.Y. Tosyalı Cad. No:124-B VEFA / İSTANBUL
info@mazlumderistanbul.org | (+90 212) 526 2440 | Faks: (+90 212) 526 2441

İÇİNDEKİLER

GENEL DEĞERLENDİRME	3
SURİYE'DE YARGI, GÖZALTI VE HAPİSHANELER	6
SURİYE MÜSLÜMAN KARDEŞLER CEMİYETİNİN MARUZ KALDIĞI İHLALLER	11
SURİYE'DE KÜRTLERE YÖNELİK İNSAN HAKLARI İHLALLERİ	17
SONUÇ VE ÖNERİLER	26
EKLER	27

GENEL DEĞERLENDİRME

2 ŞUBAT 1982 HAMA KATLIAMI VE SURİYE'DE İNSAN HAKLARI İHALLERİNİN GENEL DURUMU

2 Şubat 1982'de Hama'da büyük bir katliam gerçekleşti. Bu katliam yakın tarihimizin bölgemizde yaşanmış en acı olaylarından biridir. Bugüne kadar Hama katliamıyla ilgili yeterli bilgi elde edilememesinden dolayı, yaşanan bu üzücü olayla ilgili yeterli adım da atılamamıştır.

2 Şubat 1982 günü Hama'da başlayan bombardıman 21 gün ve gece boyunca sürmüştür. Bu süre zarfında yaklaşık 40 bin kişi hayatını kaybetmiştir. Saldırılarından sonra başlayan operasyonlarda 13-70 yaş arası erkekler şehirde tutuklanmış birçoğundan bir daha haber alınmamıştır. O günlerde gözaltına alındıktan sonra kaybolan ve bir daha kendisinden haber alınamayan insan sayısı 20 binden fazladır. Operasyon sadece Hama'da değil, Suriye'nin tüm şehirlerinde gerçekleşmiş ve tüm ülkede büyük trajedilerin yaşanmasına sebep olmuştur. Olayların yaşandığı günler ve takip eden günler boyunca tüm ülkede ölen insan sayısı ise 70 bin civarındadır.

Katliamdan sonra 800.000 kişi ülkeyi terk etmek zorunda kalmış ve o gün ülkesini terk eden insanların bugünkü nüfusları yaklaşık 2 milyona ulaşmıştır. Halen diasporada yaşayan bu insanlar ülkelerine dönememektedirler. Hama olaylarının olduğu esnada henüz hayatta olmayan Hamalı ailelerin çocukları ve torunları da ülkelerine dönememektedir. Suriye yönetiminin uluslararası topluma bu kişilerin ülkelerine dönebilecekleri yönündeki açıklamaları uygulamada yerini bulmamış ve bugüne kadar geri dönen insanlardan yaklaşık 1000 kişi tutuklanmış ve halen hapiste bulunmaktadır.

21 gün süren olaylarda 38 cami, 2 kilise ve 52 eczane yıkılmış şehirdeki dükkânların tamamı yağmalanmıştır. Olaylarda Suriye askerleri tüm sivil yerleşim yerlerini basarak sivillerin can ve mal kaybına neden olmuştur.

Yaşanan katliamda Baasçı Esad Rejiminin hedefi sadece Müslümanlar değildir. Şehirdeki Hıristiyan nüfus da benzer şekillerde saldırılara maruz kalmıştır.

Suriye'de halen yürürlükte olan bazı yasalar, ülkedeki hukuksuzlukların en önemli kaynağıdır. Olağanüstü hal yönetiminin halen geçerli olduğu ülkede uygulanmakta olan kanunlar, insan hakları ve uluslararası hukuka aykırı kanunlardır.

Halen yürürlükte olan insan haklarına aykırı ve çeşitli baskı unsurları içeren kanunlar şunlardır:

- Güvenlik Yasası (22 Aralık 1962)
- Devrim Koruma Yasası (17 Ocak 1965)
- Devlet Güvenliğini Sağlama Yasası (14 Ocak 1969)
- Askeri Mahkemeleri Düzenleyen Yasa (17 Ağustos 1967)
- Devlet Güvenlik Mahkemelerini Düzenleyen Yasa (28 Mart 1968)
- 13 Mart 1973'te kabul edilen Suriye Anayasası
- 49. Sayılı kanun (7 Ağustos 1980)
- Devlet kurumlarında çalışmayı düzenleyen 39 Sayılı Kanun (15 Ağustos 1981)

Bu yasalar içerisinde en çok ihlale neden olan ise ‘49. Yasa’ olarak bilinen ve halen yürürlükte olan yasadır. ‘49. Yasa’ Müslüman Kardeşler Teşkilatına üye olmayı büyük bir suç olarak kabul etmekte ve bu kişileri idamla yargılamaktadır. Yasa gereği halen idamla yargılanan birçok Teşkilat mensubu idam cezası yerine müebbet, ağırlaştırılmış hapis ve çalışma yasağı gibi yaptırımlarla da cezalandırılmaktadır.

Suriye’de Kürtlere karşı da çeşitli siyasi sosyal ve kültürel baskılar bulunmaktadır. Kürtlere yönelik uygulanan kimlik ayrımcılığı ise tarihsel anlamda sorunun çözümünü daha da zorlaştırmaktadır. Suriye’de yaşayan yaklaşık 1,5 milyon Kürt’ten 350.000’den fazlası ülke vatandaşı sayılmamakta ve kendilerine verilen kimliklerde yabancı diye gözükmektedirler. Bu statüye sahip olan Kürtlerin seçme-seçilme, mülk edinme, devlet dairelerinde memur veya işçi olarak çalışma, devlet hastanelerinde tedavi görme ve seyahat etme gibi hakları mevcut değildir. “Ecanib” statüsünde olan Kürtler resmi nikâhla Suriye vatandaşlarıyla evlenemedikleri gibi, dini nikâhla yaptıkları evlilikler sonucu doğan çocuklar “Ecanib” statüsünden bile sayılmamakta ve “Maktumin” (kayıt dışı) statüsünde gözükmektedirler. “Maktumin” statüsünde olanların ise hiç bir kimlik kartları olmadığı gibi, nüfus kütüklerinde haklarında hiçbir bilgi yoktur. “Maktumin” statüsündeki çocukların okullara kayıt yaptırabilmesi için siyasi şubeden izin almaları gerekmektedir. İzin alma süreci ise çok meşakkatli olduğundan bu statüdeki çocuklar arasında okula gitme oranı çok düşüktür. Bu da, devletin Kürtleri eğitimsizleştirme politikalarından biridir. Ülkede Kürtler arasında “Ecanib” ve “Maktumin” statüsünde olanların toplam sayısı 350.000’i aşmaktadır.

Suriye Devlet Başkanı Beşşar Esad, 2000 yılında iktidara geldiği ilk günlerden itibaren bu sorunu çözeceğini vaat etmiştir ama şu ana kadar herhangi bir gelişme olmamıştır. Suriye’de Kürtlere karşı uygulanan bu ayrımcı politika İnsan Hakları Örgütleri tarafından kaygıyla takip edilmekte ve ayrımcılığın bir an önce sonlandırılması talep edilmektedir.

Hâlihazırda Türkiye ile ilişkileri her geçen gün gelişmekte olan Suriye’nin uluslararası alanda kendine saygın bir yer bulabilmesi için, insan hakları alanında atması gereken önemli adımlar bulunmaktadır. Kürtlere yönelik ayrımcı politikaların sona ermesi; Müslüman Kardeşler Teşkilatı ile ilgili yasaların değiştirilmesi ve yurt dışında halen mülteci olarak yaşayan muhaliflerin dönüşünün önünün açılması; haksız tutuklama, işkence ve gözaltılılarla ilgili uluslararası hukuka uygun düzenlemeler ve reformlar yapılması gerekmektedir.

Yapılacak olan reformların ve atılacak adımların sadece sözde değil gerçekçi ve inandırıcı olması gerekmektedir. İnsan hakları alanında gerekli düzenlemeleri yaparak kendi iç unsurlarıyla barışan Suriye’nin, aynı zamanda bölge ve Dünya barışına da olumlu katkı sağlayacağı bir vakiydir. MAZLUMDER olarak hazırlamış olduğumuz Suriye İnsan Hakları Değerlendirme Raporu’nun; Suriye kökenli PKK mensuplarını affederek Türkiye’deki Demokratik Açılım sürecine katkı sağlayacağını ifade eden Devlet Başkanı Beşşar Esad’ın Demokratik Açılım’ı kendi ülkesinde de başlatmasını sağlayacağını umuyoruz.

MAZLUMDER, Suriyeli yetkililere:

- 49. Sayılı Yasa ve diğer insan haklarına aykırı yasaların yürürlükten kaldırılmasını ve bu yönde yargı reformu yapılması,

- Hapishane ve gözaltı merkezlerinin insan hakları örgütlerinin denetimine açılması,
- Hama ile başlayan süreçte bugüne kadar kaybolmuş kişilere ilişkin Suriye yönetiminin daha şeffaf politika izleyerek bu kişilere dair kamuoyunu bilgilendirmesi, ihlallerde başlıca rol almış sorumluların yargı önüne çıkarılması, mültecilerin geri dönüşünün sağlanmasını, maktullere iade-i itibar yapılması, mağdurlara ilişkin telafi edici işlemlerin yapılması,
- Savaş suçu ve insanlığa karşı işlenmiş suçlarda zaman aşımı olmayacağı gerçeğini göz önünde bulundurulması, ulusal yargı mekanizmalarıyla adaletin tesis edilememesi halinde Ruanda ve Srebrenica örneklerinde olduğu gibi uluslararası seçeneklerin gündeme gelebileceğinin dikkate alınması,
- Kürtlere yönelik temel hakların iade edilmesi, vatandaşlık sorununun çözülmesi ve her türlü ayrımcılığa son verilmesi çağrısında bulunuyor.

Ahmet Faruk ÜNSAL
MAZLUMDER Genel Başkanı

SURİYE’DE YARGI, GÖZALTI VE HAPİSHANELER

Kanunlar ve Mahkemeler

Suriye’de yürürlükte olan kanunlar hak ihlallerine yasal bir zemin oluşturmakta olup, öncelikle insan onurunu hiçe sayan bu mevzuatın değişmesi zorunludur. 1960’lı yıllardan beri yürürlükte olan ‘devleti koruma’ ve ‘güvenlik’ kanunları bu kanunların en başında gelmekte olup birçok temel hak ve özgürlüğü kısıtlamanın gerekçesi olmaktadır. Halen yürürlükte olan insan haklarına aykırı ve çeşitli baskı unsurları içeren kanunlar şunlardır:¹

- Suriye Anayasası (13 Mart 1973)
- Güvenlik Yasası (22 Aralık 1962)
- Devrim Koruma Yasası (17 Ocak 1965)
- Devlet Güvenliğini Sağlama Yasası (14 Ocak 1969)
- Askeri Mahkemeleri Düzenleyen Yasa (17 Ağustos 1967)
- Devlet Güvenlik Mahkemelerini Düzenleyen Yasa (28 Mart 1968)
- 49. Sayılı kanun (7 Ağustos 1980)
- Devlet kurumlarında çalışmayı düzenleyen 39. Kanun (15 Ağustos 1981) (Law for practicing the Legal Profession NO:39)

Halen yürürlükte olan bu kanunlar Suriye’de özellikle siyasi suçluların yargılandığı “Yüksek Güvenlik Mahkemeleri”ne çok büyük yetkiler vermektedir. Dolayısıyla meydana gelen ihlalleri, Suriye rejimi “yasal” görmektedir.

Örnek olarak 1980 yılında kabul edilen ‘49. Sayılı Kanun’ Müslüman Kardeşler hareketine üye olmayı büyük bir suç olarak kabul etmekte ve bu kişileri idamla yargılamaktadır.² 1982’deki Hama Katliamı da bu kanun çerçevesinde yapılmıştır. Bu kanun halen birçok hukuksuzluğun zeminini oluşturmaktadır. Yasa gereği halen idamla yargılanan birçok şahıs, idam cezası yerine müebbet, ağırlaştırılmış hapis ve çalışma yasağı gibi yaptırımlarla cezalandırılmaktadır. Bununla birlikte siyasi çalışmalar ve ifade özgürlüğü bağlamında basın yayın ve internete geniş ölçüde sınırlamalar getirilmiş, muhalif söylem ve hareketlerin çalışma alanı iyice daraltılmıştır.

Suriye’de siyasi tutukluların en çok muhatap oldukları suçlamalar şunlardır: “Gizli veya yasadışı bir örgüte üye olmak, Devletin saygınlığına zarar verecek yanlış bilgiler yaymak, Mezhebi ve ırki ayrımcılığı körüklemek, Suriye’ye zarar verecek saldırgan davranışlarda bulunmak, Devlet başkanına hakaret etmek.”³

Suriye mahkemelerinde gerçekleşen “yargılama süreçleri” de ayrı bir ihlal konusudur. İnsan Hakları İzleme Örgütü HRW’nin raporuna göre 1980’lerde yargılamaların yalnızca birkaç saniye veya dakika sürdüğü, avukat tutmalarına dahi müsaade edilmeyen tutukluların isimleri sorulduktan hemen sonra cezalandırıldıkları belirtilmiştir. Adı geçen raporda bir avukatın aktardığına göre sanıklar gözleri bağlı olarak duruşma salonuna getirilmekte ve duruşmalarda avukatlar bulunmamaktadır.⁴ Suriye İnsan Hakları Komitesi, SHRC’nin 2005 yılında hazırladığı raporda ise sanığa avukat tutma izni verilmesi halinde hiçbir şekilde sanık dosyasının avukata gösterilmediği ve avukatla- sanığın görüşmelerine dahi izin verilmediği

¹ SHRC, Special Report- Repressive Law in Syria, s.2

² SHRC, Special Report- Repressive Law in Syria, s.3

³ Amnesty International, Report 2007, Syria, s.2,3

⁴ A. Emin Dağ, a.g.e. s (Adil yargılamanın olmaması bölümü)

belirtilmektedir.⁵

HRW'nin 2009'da yayınladığı "Adaletten Uzak: Suriye Devlet Yüksek Güvenlik Mahkemesi" adlı raporda 'devlete tehdit' olarak görülen binlerce kişinin sınırsız yetkilerle donatılmış Suriye Devlet Yüksek Güvenlik Mahkemesi'nde hukuka aykırı şekilde yargılanarak tutuklandığı belirtmiştir. Ayrıca bu mahkemeler 'sıkıyönetim valisi gibi' hareket eden içişleri bakanlığına doğrudan bağlı olup kararları hiçbir şekilde yargı denetimine tabi değildir. Devlet Yüksek Güvenlik Mahkemesi, (SSSC) Ocak 2007'den buyana ifade özgürlüğü kapsamında en az 200 kişiyi yargılamıştır. Sanıkların kendilerini savunma şanslarının olmadığı, herhangi bir temyiz başvurusunun bulunmadığı bu mahkemelerde yargılama süreci tamamen keyfi ve hukuk dışı işlemektedir.

Yüksek Güvenlik Mahkemesinde son 3 sene içerisinde yargılanan sanıkların çok büyük bir kısmı "İslamcı" olarak nitelenen Müslümanlar olup, başlıca suçları da radikal olarak nitelendirilen İslam âlimlerine ait CD veya kitap bulundurmadır. Mahkemelerde ayrıca Kürtler ve internet-blog yazarları da yargılanmaktadır.⁶

MAZLUMDER'in Suriye Arap Cumhuriyeti İstanbul Başkonsolosluğuna, hak ihlallerine yönelik kendilerine ulaşan iddialar için Suriye'deki cezaevlerinin insan hakları örgütlerinin gözlem ve denetimine açılması talebiyle yaptığı başvuru önce bürokratik oyalamalarla geçiştirilmeye çalışılmış, MAZLUMDER'in kararlılığı karşısında ise talep reddedilmiştir. MAZLUMDER'den istenilen evraklar ilgili birimlere gönderilmiş olmasına rağmen bugüne kadar herhangi bir netice alınmamıştır.

Haksız Gözaltı ve Keyfi Tutuklamalar

Suriye'de en sık görülen insan hakları ihlali haksız gözaltı ve keyfi tutuklamalardır. Rejime muhalif olan veyahut muhalif olma şüphesi taşıyan herkes her an gözaltına alınma ve tutuklanma tehlikesiyle karşı karşıyadır. Bu gözaltı ve tutuklamalardan çoğu zaman şahısların yakınları dahi haberdar olamamaktadır. Çok az bir kısmı medyaya yansımakta ve insan hakları örgütlerine ulaşmaktadır. Özellikle 'İslami hareketlere' mensup olduğu iddia edilen kişiler gece yarısı gizlice gözaltına alınmakta, aileleri ise korku ve baskıdan dolayı gözaltılardan kamuoyunu haberdar edememektedir.⁷

İstihbarat ve güvenlik güçlerine sivil muhbirler yoluyla kişiler ve gruplar hakkında asılsız bilgiler ulaştırılmakta, bilgilerin doğruluğu teyit edilmeden haksız gözaltılar gerçekleştirilmektedir. 1963'ten buyana yürürlükte olan 'güvenlik yasası' istihbarat ve güvenlik güçlerinin keyfi her türlü tutumuna meşruiyet zemini oluşturmakta, "devlete karşı - muhtemel- tehditleri ortaya çıkartmak ve yok etmek" bütün bu hukuksuz davranışların temel dayanağı olabilmektedir.

Gözaltı vakıalarının çoğunluğu tutuklanma ile sonuçlanmakta, çok az bir kısmı aylar süren zorlu bir sürecin sonunda serbest bırakılmaktadır.⁸ Suriye İnsan Hakları Komitesi (SHRC), her yıl yayınladığı 'Suriye insan hakları raporu'nda Suriye'de yaşanan ve komiteye ulaşabilen keyfi gözaltı ve tutuklamaları dünya kamuoyuyla paylaşmaktadır. Son yıllarda yaşanan keyfi

⁵ SHRC, Annual Report, 2005, s. 18

⁶ HRW, Far From Justice, Syria's Supreme State Security Court, Şubat 2009

⁷ SHRC, Seventh Report on status of Human Rights in Syria, s.32

⁸ SHRC, a.g.e., s.32

gözaltı ve tutuklamalardan bir kısmına aşağıda yer verilmiştir.⁹

Kasım 2006'da Humus şehrinde onlarca ev Tahrir Partisi ile bağlantısı olmak suçlamasıyla basılmış, birçok insan tutuklanmıştır. Yine aynı suçlamayla Yasin Hadid'in sahibi olduğu Dış Kliniği ve Laboratuvarı basılmış, Yasin Hadid'le birlikte klinik çalışanları tutuklanmıştır.¹⁰

Suriye yönetimi, suçlu addettiği bir kişiyi ülke dışında olduğu için yakalayamıyorsa en yakından başlamak üzere tüm aile ve akrabalarına baskı yapmaktan çekinmemektedir. Ocak 2007'de yaşanan bir başka olay hukukun temel ilkelerinin Suriye yetkililerince nasıl hiçe sayıldığını göstermektedir. Irak'ta yaşayan muhalif Muhammed Bakkor'un oğlu Sufyan M. Bakkor muhalif bir babanın oğlu olmaktan dolayı tutuklanmıştır. Tutuklanmasını haklı çıkaracak hiçbir faaliyete ve organizasyona dâhil olmamasına rağmen, babasını siyasi çalışmalarından vazgeçmeye zorlamak için tutuklanmıştır.¹¹

Suriye'de yaşanan keyfi gözaltı ve tutuklamalara yabancı vatandaşlar da maruz kalmaktadır. Daha çok Arap ülkelerinden gelen vatandaşların karşılaştığı bu tutum azımsanmayacak derecede yüksektir. Tatillerini geçirmek, akrabalarını ziyaret etmek, sağlık imkânlarından faydalanmak için ülkeye gelen çeşitli Arap ülkeleri vatandaşları düzmece suçlamalarla gözaltına alınmakta ve tutuklanmaktadır. Bu suçlamalar genel olarak, 'Vahabi düşüncesine sahip olmak', 'Suriye üzerinden Irak'a geçmek', 'yıkıcı faaliyetlerde bulunmak' şeklindedir. Bu suçlamalarla tutuklananlar da diğer tutuklular gibi işkenceye maruz kalmaktadır.

Örneğin bir Suudi vatandaşı olan Amir Hasan Makadi'nin, Şam'dan Suudi Arabistan'a döneceği gün Suriyeli yetkililerce tutuklandığını, daha sonra aileyi arayan bir kişinin Amir'in serbest bırakılması için 50.000 Riyal talep ettiğini, Amir'in durumuyla ilgili sağlıklı bilgi dahi alamadıklarını beyan etmiştir.¹²

Suudiler haricinde Ürdün, Lübnan, Irak ve Filistinli vatandaşlar da Suriye hapishanelerinde bulunmaktadır. SHRC, tutuklu sayısının tam olarak tespit edilemediğini ancak bu ülke vatandaşları olan toplamda 2000 civarında tutuklu olduğunu tahmin etmektedir.¹³ Hatta 1980'li yıllarda tutuklanmış birçok Ürdünlünün olduğunu bunların ağır işkence şartlarında ölmüş olabileceklerini dile getirmektedir.

Haksız gözaltı ve keyfi tutuklamaya örnek olacak şekilde derneğimize yapılan bir başvuru ise şöyledir: Suriye vatandaşı Muhammed Ömer Hayyan Errezzuk'un başvurusu yapan babasının bildirdiğine göre, kendisi Suriye'deki Hama olaylarında ülkeyi terk ederek Irak'a iltica etmiştir. 1985 yılında Bağdat'ta doğan ve ülkesini hiç görememiş olan oğlu Muhammed Ömer Hayyan Errezzuk Irak'ta bilgisayar mühendisliği 3. sınıf öğrencisiyken Ülkesine dönmek istediğini, dönmesi için herhangi bir yasal engel olup olmadığını Suriye'nin Bağdat'taki elçiliğine sorduğunu, elçilik tarafından kendisine dönmesinde herhangi bir engel olmadığına dair resmi bir yazı verildiğini (ekte mevcut), aldığı bu resmi yazıyla 17.11.2005'te ülkesine giren Errezzuk hiçbir gerekçe gösterilmeden tutuklanarak cezaevine konduğunu ve yargılama

⁹ Daha geniş bilgi için 'Müslüman Kardeşler' ve 'Kürtler' bölümlerine bakılabilir.

¹⁰ SHRC, Report 2008 s.32

¹¹ SHRC, Seventh Report on status of Human Rights in Syria, s.34

¹² SHRC, a.g.e, s.39

¹³ Bu rakamlar konusunda oldukça farklı bilgiler verilmektedir. Örneğin Suriye yetkilileri Lübnanlı tutuklu sayısını 80 olarak açıklarken, Lübnan merkezli insan hakları örgütleri bu sayının 850 civarında olduğunu söylemektedir.

süreci başladığını ifade etmektedir. 1985 doğumlu ve ülkesine ilk defa gelmiş olan Errezzuk mahkemede Müslüman Kardeşler hareketi üyesi olmakla suçlanır. Suçlamaları kabul etmeyen Errezzuk ise herhangi bir örgüte üye olmadığını söylemesine rağmen, 13 Aralık 2009'da mahkeme şahsın İhvan-ı Müslimin üyesi olduğuna hükmederek 49. Sayılı Kanun gereği idamına hükmeder. Hâlihazırda Suriye'de idam cezası uygulanmadığı için cezası 12 yıl hapse çevrilir. Errezzuk'un annesi Suriye'de yaşamaktadır, babası ise iki oğluyla 1982'den beri ülkeye dönememektedir.

İşkence

MAZLUMDER bugüne kadar yaptığı gözlemlerde ve konunun takibini yapan insan hakları örgütlerinin de raporlarında geçtiği şekilde işkence Suriye'de sistemli ve devlet tarafından uygulanan bir yöntemdir. Tutuklunun hangi suçtan mahkûm olduğu işkencenin ağırlığını ve süresini belirlemektedir. Özellikle siyasi tutuklular (İslami hareketlere mensup olduğu iddia edilenler, Kürtler vb.) en ağır işkencelere maruz kalmaktadır. Bununla birlikte adi suçlardan (hırsızlık gibi) tutuklanan mahkûmlar da orantısız güç kullanımına ve işkencelere maruz kalabilmektedir.¹⁴ İşkencenin bu kadar yaygın ve meşru olmasının en büyük sebebi Suriye rejiminin işkenceyi bir suç olarak görmemesi ve işkenceyi önlemeye yönelik uluslar arası anlaşmaları onaylamamasıdır.¹⁵

Uluslararası Af Örgütü ve Suriye İnsan Hakları Komitesi, Suriye hapishanelerinde yaşanan işkence metotlarını raporlarında şu şekilde yayınlamışlardır:

“Bütün vücudu yumruk ve tokatla darp etmek, tekmelemek veya dışı plastik kaplı demir sopalarla, deri kemerlerle, değneklerle, kamçılarla vurmak, tutukluları önce soğuk suya sonra sıcak suya sokmak, tırnak sökmek, araba tekerleğine bağlamak suretiyle işkence etmek, falakaya yatırmak, rüzgâr halısı adı verilen insan şeklindeki bir tahtaya tutukluyu bağlayarak dövmek veya elektrik vermek, hayalet adı verilen işkence metoduyla tutuklunun arkadan ellerini bağlayarak veya vücudu boşlukta sallanacak şekilde asarak dövmek veya elektrik vermek, tutuklunun anüsüne kızgın sopa sokan bir makineye oturtmak, tavanda dönen pervaneye asmak ve dövmek, vücudun hassas bölgelerinde sigara söndürmek, cımbızlarla deri ve tüylerin koparılması, tecavüz etmek, vücudun hassas bölgelerine özellikle cinsel organlarına elektrik vermek, kol ve bacakları kırmak, tutukluyu uzun süre tek ayaküstünde bekletmek veya ağır yük taşıtarak koşturmak, tutukluyu bir şişe üzerine oturmaya zorlamak veya şişeyi anüse sokmak, tamamen karanlık bir hücrede birkaç gün izole etmek, tutuklu uykuluyken gözüne ışık tutmak veya uzun süre gece ve gündüz boyunca ışık altında bekletmek, yüksek sesli müzik veya işkence altında ağlayanların seslerini dinleterek kısmi duyma problemlerine sebebiyet vermek, tutukluyu arkadaşlarının veya yakınlarının işkence, tecavüz, kaçırma, kolunu bacağını kesme veya öldürme tehlikesi içinde olduğunu söyleyerek tehdit etmek, tutuklunun gözleri önünde yakınlarına cinsel tacizde bulunmak ve işkence etmek, tutuklunun gözü önünde diğer tutuklulara işkence etmek, tutukluları kaba sözler söyleyerek veya karşı cinsten olan kişilerin içinde kıyafetlerini çıkarmaya zorlayarak aşağılamak, tutukluyu uykudan, yiyecekten, temiz havadan, tuvaleti kullanmaktan ve yakınlarının ziyaretlerinden mahrum bırakmak.”¹⁶

¹⁴ SHRC, Report on Human Rights Situation in Syria over 20 year- period, s.4

¹⁵ SHRC, Seventh Report on status of Human Rights in Syria, s.35

¹⁶ Aktaran: A. Emin Dağ, Suriye, s... ve SHRC, ag.e, s.35

İşkenceler sonucu sakat kalan ve ağır sancılar çeken mahkûmların tedavi edilmesine izin verilmemekte ve böylece kalıcı rahatsızlıkların ve ölümlerin yaşanmasına sebep olunmaktadır. SHRC, hapishanelerdeki kötü şartlar ve işkencelerden dolayı son yirmi yılda yüzlerce insanın öldüğünü bildirmiştir.¹⁷ İşkence sonucu yaşanan ölümlerde tutuklunun yakınları hiçbir şekilde bilgilendirilmemekte, Hapishane doktorları tarafından tutuklunun ‘ani bir kalp kirizi’ sonrasında öldüğü rapor edilmektedir.¹⁸

Kayıplar

Suriye’de özellikle yönetime muhalif hareketlere mensup kişilerin, tutuklulukları esnasında kendilerinden bir daha haber alınmamaktadır. Ülkede akıbeti bilinmeyen sayısız kayıp vakası bulunmaktadır. Uluslararası Af Örgütü’nün 1990’lı ve 2000’li yılları kapsayan raporlarında ve özellikle 1980’lerde mahkeme önüne çıkarılmaksızın tutuklanan çoğu Müslüman Kardeşler örgütüne mensup olduğu iddia edilen sayısız Suriyeli hakkında yakınları hala hiçbir bilgiye ulaşamamıştır. 20.000 civarından insan kayıptır ve bunlarla ilgili olarak en ufak bir ize ulaşamamıştır.¹⁹ Suriye İnsan Hakları Komitesi (SHRC), kayıp ailelerinden yüzlerce mektup aldıklarını bunların birçoğunun 80’li yıllarda kaybolan insanlarla ilgili olduğunu belirtmiştir. SHRC, 20.000 civarında kayıp arasından 5.000 kişiye ait isim ve bilgileri dünya kamuoyuyla paylaşarak konuyu gündemde tutmaya çalışmaktadır.

Kayıplarla ilgili araştırılması gereken önemli bir konu da Suriye’deki toplu mezarlardır. Kayıpların büyük bölümünün bu toplu mezarlarda olduğu tahmin edilmektedir. Yeri insan hakları örgütlerince tespit edilmiş bazı toplu mezarlarda bulunan cesetlerin özel makinelerle kemiklerinin öğütüldüğü anlaşılmış, bazılarının kemik kırıntılarının dahi liman kenti Tartus’dan Akdeniz’e döküldüğü, böylece katliamların ispat ve tespitin önüne geçilmeye çalışılmıştır.

MAZLUMDER, 20.000 civarı kişi olduğu tahmin edilen kayıplarla ilgili 5.000 kişiden oluşan uzunca bir listeye sahiptir. Rapora ek olarak bir kısmını açıklayacağımız bu listenin talep edilmesi halinde insan hakları örgütlerine ya da konunun takibini yapacak yerel ve uluslararası mahkemelerle paylaşılacaktır. Hama katliamından bugüne kadar kaybolmuş ve kendisinden haber alınamayan kişilerin büyük bir bölümünün öldüğü tahmin edilmektedir. Ancak kayıp yakınları ölü de olsa kayıpların yerlerini ve akıbetlerini bilmek istemektedir. Suriye Arap Cumhuriyeti yetkililerinin “20.000 civarı insan nerededir? Bugüne kadar bu kayıplar için neler yapılmıştır ve herhangi bir resmi girişim olmuş mudur?” sorularını acilen cevaplandırması gerekmektedir.

¹⁷ SHRC, Report on Human Rights Situation in Syria over 20 year- period, s.5

¹⁸ SHRC, Seventh Report on status of Human Rights in Syria, s 37

¹⁹ SHRC, Report 2008, s.13

SURİYE MÜSLÜMAN KARDEŞLER CEMİYETİ

Tarihi Arka Plan

Müslüman kardeşler hareketi 1930'lu yıllarda; Mısırda Hasan El Benna tarafından kurulan ve İslami söyleme sahip bir cemiyettir. Müslüman Kardeşler'in Suriye kolu ise Mısırda Hasan El Benna ile öğrencilik yıllarında tanışan Abdulğani Hamid öncülüğünde Hama Şehrinde bir grup ilim adamı, tüccar ve esnaf tarafından kurulmuştur. 1944 yılında Mustafa Sıbai'nin başa geçmesiyle beraber kurumlaşmasını tamamlayan Suriye Müslüman Kardeşler'i Suriye'deki İslami hareketleri etrafında toplamayı başarmıştır. Şam, Halep, Hama ve Humus başta olmak üzere birçok Suriye şehrinde hayır cemiyetleri, okullar, hastaneler ve çeşitli sosyal yardımlaşma kuruluşlarıyla örgütlenmesini gerçekleştirmiştir. 1947 seçimlerinde meclise 3 temsilci gönderen Müslüman Kardeşler, 1951 seçimlerinde ise 142 üyeli meclise 33 temsilci göndererek siyasi faaliyetleriyle de öne çıkmaya başlamıştır.

1970'de iktidarı ele geçiren Hafız Esad "tek adam" yönetim tarzıyla bütün muhalif grupları sindirdiği gibi Müslüman Kardeşler hareketini de hedef tahtasına koymuştu. 1976 sonrası şiddet olaylarının tırmanmasıyla beraber Esad rejimi olayları kanlı bir şekilde bastırmaya başlamıştır. Rejimle Müslüman Kardeşler hareketi arasındaki çatışmalar birçok Müslüman Kardeşler üyelerinin hapse girmesine, ağır işkence ve kötü muameleye maruz kalmasına neden olmuştur. Bu tarihten sonra Esad yönetimi birçok Müslüman Kardeşler üyesini de idam etmeye başlamıştır.

Hafız Esad'ın İktidara Gelmesi

1946 yılında Fransız mandasından kurtulan Suriye, 1970 yılına kadar görece karışık bir dönem geçirmiştir. Bu dönemde birçok askeri darbe olmasıyla beraber 1963 yılında yönetim Suriye BAAS Partisinin eline geçmiştir. Kendisi de bir asker olan hafız Esad, BAAS iktidarı boyunca hem parti hem de ordu içindeki konumunu sürekli yükseltmiş ve 1965 yılında BAAS Milli idaresine seçilmiştir. Zaman içersinde Savunma Bakanlığı ve hava kuvvetleri komutanlığını elde etmiştir. Kendisine karşı gelebilecek BAAS Partisi'nin tüm silahlı kollarını ortadan kaldıran Esad, ülkedeki tüm silahlı güçleri komutasına geçirmiştir. 1967 yılından itibaren Suriye iç politikasını belirleyen Esad, 1970 yılında BAAS içindeki muhaliflerini tutuklatarak BAAS partisini ele geçirmiş ve ülkede tek adam iktidarını başlatmıştır. 1971'de ise çoğu diktatörün yaptığı gibi bir referandumla oyların %99'unu alarak iktidarını meşrulaştırmaya çalışmıştır.

Hafız Esad, Suriye'de nüfusun %10'unu teşkil eden Nusayri azınlığa mensuptur. Ülkenin çoğunluğunu teşkil eden Sünnilerle arası iyi olmayan Nusayri azınlık, yüzyıllar sonra bir devlet başkanı çıkarmış olmakla aslında devlet kademelerinin tamamını ele geçirmiştir. Zira Hafız Esad ülkedeki en önemli devlet kurumlarını yakın akrabaları ve Nusayri azınlıktan kişiler arasında paylaşmıştır.

Esad 1970'de başlayan iktidarı boyunca ülkeyi demir yumrukla yönetmiş ve hiçbir muhalif çalışmaya izin vermemiştir. Basın ve yayının tamamının devlet tekelinde olduğu Suriye'de hiçbir muhalif çalışmaya müsaade edilmemektedir. 1972'de Müslüman Kardeşler cemiyeti dâhil birçok partinin seçime katılamaması ise Esad'ın otoritesini daha da güçlü hale getirmiştir. Esad yönetiminin 70'lerin başından itibaren tek adam iktidarını, muhalif hareketleri yasaklayarak hatta yurt dışına kaçan muhaliflere suikastlar düzenleyerek devam ettirmiştir.

Hafız Esad yönetimine karşı 60'lı ve 70'li yıllarda yükselen muhalif Müslüman Kardeşler'in binlerce üyesi Esad yönetiminin uyguladığı şiddet politikaları neticesinde hayatını kaybetmiş, on binlerce insan hapishanelerde çürümüş ve bugün için sayıları yüz binleri bulan bir kesim de mülteci durumuna düşmüştür.

Müslüman Kardeşler hareketini tamamen bitirebilmek için yürülüğe konulan "49 Sayılı kanun" şiddeti daha da arttırmış, kitlesel katliamlara meşru(!)zemin hazırlamıştır.

49 Sayılı Kanunun 1. Maddesine göre; "*Müslüman Kardeşler Cemaati'ne mensup olan herkes suçlu kabul edilir ve idamına karar verilir*".

1980'lere gelindiğinde Müslüman Kardeşler hareketine üye olmayı idam cezası gerekçesi olarak ön gören "49 Sayılı Kanun" Hafız Esad tarafından çıkartılmıştır. Ardından kardeşi Rıfat Esad komutasındaki askeri birliklere verilen emirle, Palmira hapisanesindeki 550 Müslüman Kardeşler üyesi tutuklu yargısız infazla katletmiştir.

1982'ye gelindiğinde ise Hama şehrindeki hareketlenmeye karşı önce şehir askeri birliklerle kuşatılmış, bir ay boyunca süren bombardımanla da şehri yok ederek 40 bin civarında Hamalı öldürülmüştür. Katliam Hama şehriyle de sınırlı kalmamış, operasyon Suriye'nin Türkiye sınırına yakın kuzey şehirleri başta olmak üzere tüm şehirlerinde uygulanmıştır.

Hafız Esad tarafından 7 Temmuz 1980 yılında çıkarılan 49 sayılı bu kanun, Müslüman Kardeşler Cemaatine üye olan herkesin idam edilmesine hükmetmektedir. Bu kanun ile Suriye'de on binlerce kişi infaz edilmiştir. Bu kanunun gereği olarak 30 yıldır insanlar sadece Müslüman Kardeşler üyesi olmak suçlamasıyla hapsedilmekte ve idam edilmektedir. Suriye şehirlerinin caddelerinde on binlerce kişinin gece yarısı cinayete kurban gitmeleri de bu kanunla örtülmeye çalışılmıştır.

Öldürme, işkence ve zulmün üzerinden çeyrek asır geçmesine rağmen 49 Sayılı kanun halen yürürlüktedir.

Uluslararası kuruluşları, insan hakları örgütlerini ve uluslararası mahkemeleri 49 Sayılı kanunu ve bu kanundan doğan hükümleri, insan haklarına aykırı olarak nitelendirmeye ve bu kanuna dayanarak suç işleyen Suriye'li yetkililerin uluslararası mahkemelerde hesap vermeleri için harekete geçerek hakları ihlal edilen şahısların itibarlarını iadeye çağırıyoruz.

Mülteciler

Hama katliamından sonra ülkedeki muhalefet büyük ölçüde ülkeyi terk etmek zorunda kalmıştır. Katliamdan kaçabilenler komşu ülkelere sığınmışlardır. Bugün için sayıları 2 milyon civarında olan Müslüman Kardeşler üyesi başta İngiltere olmak üzere Irak, Yemen, Ürdün ve Türkiye gibi birçok ülkeye iltica etmiştir. Bu insanlar yıllardır ülkelerine dönememektedirler. Bir şekilde Suriye'ye dönenler ise 49 Sayılı Kanun kapsamında ya idama mahkûm olmakta ya da sonu belirsiz, yıllarca süren bir hapis hayatına mahkûm olmaktadır.

Hama Katliamı sonrasında memleketlerinden ayrılmak zorunda kalan Suriyeli aileler birçok ülkeye dağılmış ve yüzlerce parçalanmış aile ortaya çıkmıştır. 1982 yılında Suriye'den kaçan bir Hamalının anlattığına göre kendisi Yemen'de, karısı Suriye'de, bir oğlu Ürdün'de ve bir

diğer oğlu ise Türkiye’de yaşamaktadır. Bunlar her hangi bir pasaporta sahip olmayıp buldukları ÷lkelerde de hiçbir hakka sahip olamamaktadırlar. Suriye kimlikleri de yanlarında olmayan bu insanlar hiçbir yerde kendilerinin kim olduklarını ispatlayamamaktadırlar. Kocalarını katliamda kaybeden kadınlar, kocalarının ölümlerini ispatlayamadıklarından yeniden evlenememekte, katliam sonrasında doğan çocuklar kimlikleri olmadığından babalarının miraslarına sahip çıkamamaktadırlar.

1990’ların sonlarına doğru başlayan yumuşama sürecinde bile Müslüman Kardeşler üyelerinin ÷lkeye dönmelerine izin verilmemiştir. Hareketin, gerek Hafız Esad gerekse de oğlu Beşşar Esad ile ÷lkeye dönüş için yaptıkları hiçbir girişim sonuç vermemiştir.

Kayıplar

1980’den başlayarak günümüze kadar gelen süreçte birçok Müslüman Kardeşler üyesi, gözaltına alındıktan sonra kendisinden bir daha haber alınmamıştır. Suriye hapishanelerinde kaybolmakla ölmek arasındaki çizginin çok ince olduğu bilinmektedir. Hapse giren kişilerle ne aileleri ne de avukatları görüşmemektedir. Kaybolan çocuklarının peşine düşen aileler ise tutuklanma tehlikesi ile karşı karşıya kalmaktadırlar.

Suriye hapishanelerinde bulunan binlerce kişiyle halen hiçbir bağlantı kurulamamaktadır. Sadece Hama katliamında 20 bin civarı insan kaybolmuş ve kendilerinden bir daha haber alınmamıştır. Resmi makamlara yapılan hiçbir başvuru da netice getirmemiştir.

Tadmur Hapishanesi Katliamı (Palmira Katliamı)

Hafız Esad’ın ölümünün ardından Ağustos 2001’de kapatılan Tadmur hapishanesi ilk olarak 1979’da Müslüman Kardeşler’e mensup tutukluları diğer tutuklulardan ayırmak için özel olarak açılmıştır. Bu hapishanede tutukluların, demir çubuklarla dövölme, bacaklardan asılma, elektrik şoku uygulama suretiyle çeşitli işkencelere maruz kaldıkları bilinmektedir..

Hafız Esad’ın, kardeşi Rıfat Esad kumandasındaki birliklere Tadmur (Palmira) hapishanesindeki Müslüman Kardeşler’e mensup herkesi öldürmeleri emrini vermesiyle işlenen Palmira Katliamında tutukluların tamamı hayatını kaybetmiştir. 7 Haziran 1980’de çıkartılan, içeriğinde “Müslüman Kardeşler grubuna ait herkes, ölüm cezası suçlusu sayılacaktır” maddesi bulunan 49 Sayılı Kanunun ardından Rıfat Esad’ın kontrolündeki düzenli ordudan bağımsız olarak kurulan, kendi hava kuvvetlerine, istihbarat servisine ve hapishanelerine sahip olan “Savunma Tugayı” adındaki özel birlik Tadmur Hapishanesine helikopterlerle gelerek savunmasız tutukluları hücrelerinde katletmiştir. Uluslararası Af Örgütü’nün yayınladığı 1983 tarihli rapora göre Müslüman Kardeşler’e mensup tutukluların kaldığı Palmira Cezaevinde 600 ile 1.000 arasında tutuklu öldürölmüştür.

Human Rights Watch’un (İnsan Hakları İzleme Örgütü) eski hükümlülerden almış olduğu ifadelere göre Tadmur hapishanesindeki mahkûmların cesetleri yakınlarına teslim edilmeyip açılan toplu mezarlara gömölümüştür. 2001 yılında, insan hakları savunucusu Nizar Nauf, “1991 yılından önce Tadmur’da öldürölen mahkûmların gömölüdüğü toplu mezarlardan bazılarını açtığını ve birçok insan kemiğı bulduğunu” söylemesi üzerine “güvenlik güçlerinin mezarları başka bir bölgeye transfer ettiğini” iddia etmiştir.

HRW’ye göre 1980 ve 1983 yılları arasında Tadmur hapishanesinde haftada iki kez toplu infazlar gerçekleştiriliyordu. Her defasında 35-50 kişi bazen de daha fazla kişi toplu olarak infaz ediliyordu. 1984 yılının ilk günü gerçekleştirilen ve o güne kadar yapılan en kanlı

infazın kurban sayısı 180 tutukluydu. 1985’de infazlar bir süreliğine durdu. 1986’da Şam’da ve Suriye’nin diğer bölgelerinde meydana gelen şiddet olaylarının ardından infazlar tekrar yoğunlaştı. İleriki yıllarda da infazlar devam etti. 1989 Temmuz’unda 160 tutuklu toplu olarak infaz edildi.

Tadmur hapishanesindeki bu infazlar Uluslararası Sivil ve Politik Haklar Anlaşması’nın (ICCPR) şartlarının açık bir ihlalidir. Adil olmayan mahkemeler sonucunda verilen idam cezalarıyla ICCPR Anlaşması’nın 6. maddesi ihlal edilmiştir.

90’lı yıllara gelindiğinde birçok politik tutuklu salıverilse de hapiste özellikle işkence sonucu ölüm vakaları Uluslararası Af Örgütü tarafından 1990’lı ve 2000’li yıllarda rapor edilmeye devam edildi. Suriye’de hırsızlık vb. adi suçlar için de idam cezası günümüze kadar çeşitli tarihlerde uygulanmıştır. Suriye’de 2000 yılında iktidara gelen Hafız Esad’ın oğlu Beşşar Esad, babasının ölümünden önce ve sonrasında aralarında bazı insan hakları savunucuları da olmak üzere bazı siyasi tutuklulara kısmi af getirmiştir.

Hama Katliamı

Hafız Esad yönetiminde 1970’ler ve 1980’lerin başında muhalif grupları, özellikle Müslüman Kardeşleri ortadan kaldırmak için planlanan kanlı eylemlerin en şiddetlisi 2 Şubat 1982’de başlamıştır. Başta Hama olmak üzere Suriye’nin kuzeyindeki bütün şehirleri Müslüman Kardeşlerden tamamıyla temizlemesi istenen Rıfat Esad’a emrindeki 12 bin askerle özellikle muhalif unsurlarla bağlantısı bulunan 100 ailenin bütün fertlerini de içine alan 5.000 kişiyi öldürme yetkisi verilmiştir. Rıfat Esad ve askerleri evlerden işe başlamıştır. Baskı giderek artırılmış, bütün evler içindekilerle birlikte yakılıp yıkılmıştır, hatta çocuklar anne ve babalarının gözleri önünde öldürülmüştür.²⁰

Esad yönetimi, bu olayda tarihte eşine az rastlanır bir şekilde kadın, çocuk, yaşlı demeden masum halkı ayırt etmeksizin şiddet uygulayarak katletmiştir. Uluslararası Af Örgütü’nün raporuna göre; “Dar sokaklardan tankların ve askeri birliklerin geçişini kolaylaştırmak için şehrin eski sokakları tıpkı çatışmanın ilk beş günü tanklar tarafından evlerin ezildiği el-Hader sokakları gibi havadan bombalandı. Günlerce süren ağır bombardımanın ardından 15 Şubat’ta Savunma Bakanı Mustafa Talas isyanın bastırıldığını söylemesine rağmen şehir hala kuşatma altındaydı. İleriki iki hafta boyunca yoğun tutuklamalar sürdürülürken askeri kuvvetlerin halka karşı kötü muamele ettiği ve masum şehir halkına yönelik toplu katliamlar yaptığı bildiriliyordu. Tam olarak ne olduğunu bilmek kolay olmasa da Uluslararası Af Örgütü şehrin dışındaki hastaneden 19 Şubat günü 70 kişinin toplu olarak katledildiğine ve aynı gün Muhafız Tugayı’nın El-Hader bölgesinde ikamet eden herkesi infaz ettiğine dair haberler geliyordu. Şüphelilerin bulunduğu düşünülen binalarda yaşayanları öldürmek için siyanür kullanıldı. Ayrıca askeri havalimanında, şehir stadyumunda ve askeri kamplarda insanlar toplanarak günlerce açıkta ve yiyeceksiz tutuldular.”

Rejimin kendi organize ettiği olayları bastırma amacıyla uyguladığı şiddet üç haftadan fazla sürdü. 24 Şubat’ta kendisiyle röportaj yapan bir gazeteciye Esad, şehirde hayatın normale döndüğünü söylediği halde yollar hala kapalı tutuluyordu. En acımasız katliamların yapıldığı bu harekâta tanklarıyla dar sokaklara giremeyen askeri kuvvetler uzun menzilli bombardıman topları ve tankları kullandılar, helikopterlerle bomba yağdırdılar, şehrin hedef alınan kesimini

²⁰ Ayrıntılı bilgi için: Ahmet Emin Dağ’ın “Suriye” kitabına bakılabilir.

buldozerlerle yerle bir ettiler. Katliamdan kurtulan bazı Hamalıların anlattığına göre “çürüyen cesetlerin çıkardığı koku bütün şehri kaplamıştı”. Yıkılmış binaların kalıntıları altında, sokaklarda yaralılar ve ölümler bulunuyordu. Askerler tarafından cesetlere bile tecavüz edilmişti. Çatışmalar sırasında Hama dışından olup da ikamet yeri Hama olan birçok kişi infaz edildi.

Bir görgü tanığının anlatımıyla Hamalı Şeyh Osman Ailesi Katliamı

“Suriye Ordusunun Askerleri 20 Şubat 1982 tarihinde Hayyü Şergiye (Doğu mahalle) bölgesinde yaşayan 80 yaşını aşmış olan Muhyiddin Şeyh Osman’ın evini bastı.

Evde Çocukları, Gelinleri, Torunları ve Eşi de vardı. Onu tutuklamaya kalkıştılar. Karşı koyan aile fertlerini öldürdüler. Öldürülenler yaklaşık 30 kişiyi buluyordu.

Bilinen bir kaçının isimleri şöyle.

- *Muhyiddin Şeyh Osman’ın Şinab ailesinden olan Eşi.*
- *Ahmed Şeyh Osman’ın Tahmaz ailesinden olan Eşi.*
- *Muhammed Şeyh Osman’ın Mansur ailesinden olan Eşi.*
- *Usame Şeyh Osman’ın Eşi.*
- *Memduh Şeyh Osman’ın Hâni ailesinden olan Eşi ve üç çocuğu.*
- *Muhyiddin Şeyh Osman’ın kızı Nuriye ve yedi çocuğu.*
- *Ahmed Şeyh Osman’ın çocukları Muhyiddin, Me’mun ve Nebil.*
- *Muhammed Şeyh Osman’ın oğlu Düccane.*

Yine bu aileden öldürülenler arasında şunlar da vardı;

- *Ömer Şeyh Osman.*
- *İbrahim Şeyh Osman.*
- *Zübeyir Şeyh Osman.*
- *Faysal Şeyh Osman.*
- *Ziyad Şeyh Osman.*
- *Osman Şeyh Osman.*

Hepsi öldürülmüş, evlerinin de tamamı yıkılmıştı ve gözaltındaki baba Muhyiddin Şeyh Osman da daha sonra öldürülmüştü ve o öldürüldüğünde 80 yaşını aşmıştı.”

Saldırı sırasında kentteki camilerin önemli bölümü yerle bir edildi. Aynı şekilde şehirde bulunan kiliseler de bu bombardımanlarda hasar gördü. Hama’da üç ay boyunca ezan sesi duyulmadı. Yapılan tespitlere göre bombardımanlarda 38 cami ve İslami merkez yok edildi, 19 cami hasar gördü ve bir kısmı da hükümet tarafından farklı amaçlarla kullanıldı. Hama kiliselerinin bombardımanlarla yok edilmesini kimse engelleyemedi. Arkeolojik eser olarak kabul edilen ünlü El-Cedide Kilisesi harabeye çevrildi. Bombalamalardan birçok tarihi eser de hasar gördü. Aynı günlerde saldırılar sonucunda 2 kilise de yıkıldı.

“Yararlılara tıbbi müdahalenin güvenlik güçlerince reddilmesi sonucu binlerce kurban ölüme terk edildi. Bazı Hamalı kurbanlar da toplu mezarlara canlı olarak gömüldüler. Hammam el-Seyh Hastanesi, el-Huda Hastanesi, Karate Kulübü Hastanesi ve Zanuba Hastanesi’nin güvenlik güçlerince bombalanması sonucu 185 hasta hayatını kaybetti. Askerler şehirdeki bütün eczaneleri yağmaladılar. 52 eczaneden sadece bir tanesi yağmalanmamıştı. Katliamın kurbanları arasında 40 günlük bebekler ve anne karnındaki embriyolar dahi vardı. Bebekler, yalvaran annelerinin gözleri önünde balkonlardan aşağı atıldılar. Askerler hamile bir kadının karnını delerek doğmamış çocuğun ölümüne neden oldular. Birçok çocuk

haftalarca süren yiyecek sıkıntısı yüzünden hayatını kaybetti. Dehşetin en şiddetli şekilde yaşandığı Hama'da çocuklar kendilerini savunabilmek için yaralı askerlerden aldıkları silahları kullanmak zorunda kaldılar. Askerler, mücevherlerini vermeyi reddeden kadınların ellerini kestiler. Birçok kadın, askerler tarafından işkence ve tecavüz edilerek öldürüldü. Kadın ve çocuklara karşı şiddet uygulamayı reddeden askerlerin cezası ölüm oldu. Yaşlılar da ayırım yapılmaksızın infaz edildiler. Evlatlarını gömmeye çalışan yaşlılar acımasızca öldürüldüler. Güvenlik kuvvetleri ölenlerin gömülmesine müsaade etmiyor teşebbüs edenleri bile öldürüyordu. Şehri ceset kokusu kapladı ve salgın hastalık tehlikesi ortaya çıktı. Katliamın son günlerinde akıbeti meçhul, kayıp insanların sayısı giderek arttı. 26 Şubat 1982'de yüksek makamlar tarafından soruşturmaları tamamlamak adı altında tutuklamaların artırılması emredildi. Hama müftüsü de dâhil 1.500 Hamalı zorla alıkonuldular. Alıkonulmalarının ardından bu kişiler bir daha görülmedi. 22 Şubat 1982'de Rıfat Esad, sayıları 1.000'i bulan camilerde çalışan bütün memur ve görevlilerin genel tutuklulardan ayrılmasını emretti. Bilinmeyen bir yere götürülen bu tutuklulardan o tarihten bu yana haber alınamadı. Katliamın ardından şehirdeki kadın erkek oranının değişmesi sonucu aileler geçimlerini sağlamak zorlandılar. Askerler tarafından yağmalanan mağazalar daha sonra ateşe verilerek suretiyle şehir halkının gelir kaynakları yok edildi.”²¹

Hama katliamından sonra 800.000 kadar Suriyeli ülkeyi terk etmek zorunda kaldı. 20. yüzyılın en büyük katliamlarından olan Hama katliamı o tarihlerde yabancı basında da geniş yer buldu. Mayıs 1982 tarihinde bir Fransız dergisinde çıkan yazıda “*Hama katliamındaki kayıpların İsrail’le yapılan Ekim savaşından daha fazla olduğu*” ifade ediliyordu. 1982 Mart’ında The Economist dergisinde yayınlanan makale de ise Hama katliamıyla ilgili şunlar belirtilmişti: “*Başkent Şam’a 120 mil uzaklıkta bulunan Hama şehrinde neler yaşandığı belki de hiçbir zaman bilinmeyecek. Üç hafta boyunca tank ve toplarla kuşatılan Hama şehrine hükümetin gazetecilerin girişine izin vermesi aylar aldı.*”

Hama Katliamının Resimlerini çeken Kerem’in Hikâyesi:

Şam üniversitesi Tıp Fakültesi 6. Sınıf öğrencisi Kerem Kıyase 1982 yılında Hama katliamında gerçekleşen yıkım olaylarından iki ay sonra bölgeye gitmiş ve Arabasının içinden görevlilerden gizli bir şekilde vahşet’in fotoğraflarını çekmişti. Sonra Trablus’a gidip pozları resimleştirmiş çoğaltıp dağıtmıştı. Şama döndükten sonra vahşetin resimlerini onun çektiği ortaya çıkmıştı. Eylül ayında ise Suriye rejimi onu öldürüp evini yıktı.

Katliamın yoğun olarak yaşandığı şehrin tarihi bölgesi buldozerlerle tamamen yok edildi. Müslüman Kardeşler’e göre kayıplar Ordununkiyle birlikte 40.000’den fazladır. Fakat bu tahminler, hastanelerden alınan rakamlara göre verildiğinden, hastanelere ulaşmadan gömülenlerin sayısı bilinmemektedir.

Bombardımanlar kilise ve cami ayırt etmeksizin yapılmıştır. Şehirde asırlardır Sünni çoğunlukla dostça geçinen çeşitli mezheplere bağlı 8.000 Hristiyan yaşamaktaydı. Olaylar esnasında kendini kamufle ederek Hama şehrine girebilen Arap olmayan Fransız Liberasyon gazetesi muhabiri Charles Bobit’in 1 Mart 1982’de yayınlanan haberinde “*olayların tanığı olarak şehre girdiğim gün karşılaştığım Hamalı bir kadın, kocasının günlerdir kafası kopmuş cesedini evinde saklamak zorunda kaldığını, birçok Hamalının da aynı şekilde yaralı yakınlarını evlerinde tuttuklarını, ezan okunduğu an minareler hedef alındığı için şehirde bulunduğum günler boyunca ezan sesi duymadığı*”nı aktarmıştır.

²¹ Ayrıntılı bilgi için: Ahmet Emin Dağ’ın “Suriye” kitabına bakılabilir.

SURİYE'DE KÜRTLERE YÖNELİK İNSAN HAKLARI İHLALLERİ

Genel Durum

Suriye nüfusunun yaklaşık olarak % 10'unu oluşturan Kürt nüfusu, ülkede Araplardan sonra gelen en büyük etnik gruptur.²² Bu oranlamaya göre 20 milyona yakın Suriye nüfusunun 2 milyona yakını Kürtler teşkil etmektedir. Ülkedeki genel dini dağılıma baktığımız zaman ise en büyük payı % 70'e yakın bir oranla Sünniler teşkil etmekteyken²³, ülkedeki Kürtler arasında Sünni oran % 100'e yakındır ve çok az sayıda Şii Kürt bölgede hayat sürmektedir. Suriye'de Kürtler lehçe olarak Kırmancı lehçesini kullanmaktadırlar. Çoğunluk, ülkenin kuzeydoğusunda Irak ve Türkiye sınırı boyunca yerleşmiştir. Kürt nüfusun %30'u Halep'in kuzeyinde Afrin (Kürt Dağları) olarak adlandırılan bölgede yaşamaktadır. Fırat Nehri'nin Suriye'ye giriş yaptığı yer olan Ain Al-Arap'ta (Kubani) Kürt nüfus %10'u bulunmaktadır. %50 ise kuzeydoğuda Cezire bölgesinde ikamet etmektedir.²⁴ Kürt Dağı'nda yaşayanlar buranın yerli halkıdır. Cezire'dekiler ise sonradan gelen ve Suriye'nin vatandaşlığı almamış Kürtlerdir. Bu bölgeler petrol kaynakları açısından ülkenin en zengin bölgeleridir. Suriye'nin Gayri Safi Millî Hâsılasının (GSMH) yarıya yakını petrol gelirlerinden oluştuğu düşünüldüğünde, bölgenin önemi daha iyi anlaşılabilir. Buralar dışında Şam, Halep ve Lazkiye'de önemli sayıda Kürt bulunmaktadır.

Tarihsel Durum

Suriye'de Kürtlerin tarihsel süreçteki konumlarını iki ana zaman diliminde incelemek gerekmektedir. Bu iki zaman diliminden ilki Birinci Dünya Savaşından 1950'lere kadar olan dönem, diğeri ise 1950'lerle beraber Bağımsız Suriye ve Arap Milliyetçiliği bağlamında günümüze kadar olan dönemdir.

Suriye'deki Kürtler Suriye'nin bağımsızlığının ilk yıllarında Fransızların da kışkırtmasıyla zaman zaman ayaklanmış, kamu binalarını ele geçirerek Suriye bayrakları yerine Kürt bayrakları asmışlardır. Sorunun temeli, diğer ülkelerde yaşananlar gibi 20. yüzyılın başlarına kadar gitmektedir. Birinci Dünya Savaşı sonrasında Ortadoğu'da yeni sınırların çizilmesiyle, Irak ve Türkiye'dekinden daha az sayıda Kürt nüfus, Fransız mandası altındaki Suriye sınırları içinde kalmıştır. Bunlara ek olarak; 1920'li ve 1930'lu yıllarda Türkiye'de çıkan ayaklanmaların şiddetle bastırılması ve 1927 Hoybun Komitesi'nin kurulması sonrasında birçok Türkiyeli Kürt, mülteci olarak Suriye'ye geçmiştir. 1920-1946 manda yönetimi sırasında Fransa'nın "çeşitlilik yaratma politikası" çerçevesinde gelen tüm farklı etnik unsurlar, Suriye uyruğuna kabul edilmiştir. Kürtler manda döneminde birçok avantajdan faydalanmış, orduda görevler dahi almışlardır.²⁵

²² Suriye'nin çeşitlilik arz eden etnik yapısının yüzde 10'unu Kürtler, yüzde 6'sını Ermeniler, yüzde 2'sini Türkmenler, yüzde 4'ünü Rumlar ve Yahudiler, yüzde 2'sini Çerkezler, yüzde 3'ini Dürziler, yüzde 73'ünü Araplar oluşturuyor.

²³ Nüfusun dini yapısının yüzde 12'si Alevilerden, yüzde 3'ü Dürzilerden, yüzde 2'si İsmaililerden, yüzde 14'ü Arap-Hiristiyanlardan, yüzde 68'i Sünni Müslümanlardan ve diğerlerinden meydana geliyor.

²⁴ Robert Lowe, "The Syrian Kurds: A People Discovered", Chatham House Middle East Programme, Ocak 2006

²⁵ Daha ayrıntılı bilgiler bkz. Salma Mardam Bey, Syria's Quest for Independence, Ithaca Press, Gary C. Gambill, "The Kurdish Reawakening in Syria", Middle East Intelligence Bulletin, Cilt 6, Sayı 4, Nisan 2004, Sami Moubayed, "US Designs on Syria's Kurds", Asia Times, 9 Nisan 2005.

Yukarıda da görüldüğü gibi 1950’li yıllara kadar Kürtler, Suriye’de baskı ve kısıtlamalara maruz kalmaksızın yaşamlarını sürdürmüşler ve fazla bir problemleri olmamıştır. 1950’li yıllara kadar bir sorun yaşanmazken sonradan durum değişmiştir. O dönemden sonra Suriye yöneticileri, Kürtleri ülkenin bütünlüğü ve Arap kimliği açısından tehdit olarak görmüş ve bazı sınırlamalar getirmiştir.

1960’lı yıllarda yükselen Arap milliyetçiliği ile baskı yoğunlaşmıştır. Bu yıllarda yapılan toprak reformu, Kürtlerin geleneksel seçkinlerinin ekonomik gücünü kırmayı amaçlamıştır. Reform çerçevesinde kamulaştırılan toprakların %43’ü Cezire bölgesinde bulunmaktaydı. 1962 yılındaki nüfus sayımı, bugünkü birçok sorunun temelini oluşturmuştur. Sayımın amacı, Türkiye ve Irak’tan yasa dışı yolla ne kadar Kürt’ün Suriye’ye geçtiğini tespit etmektir. Kürtler vatandaşlık kazanabilmek için, en az 1945 yılından beri Suriye’de yaşadıklarını ispatlamak zorundaydı. Görünmeyen hedef ise zengin kuzeydoğu bölgesinin Araplaştırılmasıydı. Bunu ispatlayamayan Kürtlerin vatandaşlığı ellerinden alınmıştır. Sonradan gelen farklı etnik unsurları ayırma iddiasıyla gerçekleştirilen sayımda yaklaşık 120.000 Kürt’ün vatandaşlığı kaldırılmıştır. Bunu, Kürtçenin kullanımına ilişkin sınırlamalar izlemiştir.²⁶

1963 yılında BAAS rejiminin iktidara gelmesiyle birlikte Arap Milliyetçiliği Suriye politikasının önemli bir belirleyicisi olmuştur. Bu politikalar bağlamında o yıllarda Muhammed Talip Hilal tarafından hazırlanan Arap Kemerî (Hizam el-Arabî) projesi ile kuzey bölgelerinde ciddi bir Araplaştırma politikası güdüldü. Bu proje ile beraber Türkiye sınırında 10-15 km genişliğinde ve 300 km. yakın uzunluktaki bir bölge için bir Arap iskân politikası uygulandı ve bölgedeki Kürtler yerlerinden çıkarıldılar. Arap Kemerî Projesi ebetteki ekonomik boyutu da vardı. Suriye’nin kayda değer petrol bölgelerinin bu alanda olması ve yine aynı şekilde ülkenin buğday ve pamuk üretiminin % 80’inin bu alandan karşılanması bu iddiaları desteklemektedir.²⁷

1970’li yıllarda Arap Kemerî projesi ile mezkûr bölgede modern tarım köyleri kurulmuş ve bu bölgede Araplar iskân edilmiştir. 1975 yılında 4.000 Arap aile bu bölgeye hükümet tarafından iskân edilmiştir ve bu bölgede 41 tane modern tarım köyü kurulmuştur. Arap Kemerî Projesi 1976 yılında hükümet tarafından askıya alınsa da yaşadıkları bölgeden çıkan Kürtlerin eski yerlerine dönmelerine izin verilmemiştir.²⁸

Paralel yıllarda Kürtlere yapılan baskılar onların sadece kimlik haklarına karşı olan sınırlamalara kalmadı. Aynı yıllarda Kürtlerin dillerini kullanma, Kürtçe eğitim gibi birçok alanda hakları ellerinden alındı ve kısıtlamalar getirildi. Kültürel bir takım gösteri ve programlarının kutlanmasına yasak getiren Suriye Hükümetleri aynı kısıtlamaları Ermeniler ve Süryaniler için yapmamıştır. Ermeni ve Süryaniler kendi dillerini konuşabiliyor, kurdukları özel okullarda eğitimlerini kendi dillerinde yapabiliyorlardı. 1970’lerinde sonunda çıkarılan bir kanunla Kürt yerleşim yerlerinin isimleri değiştirilerek Arapçaya çevrilmiştir. O dönemde

²⁶ <http://levantwatch.blogspot.com/2006/05/suriye-krtleri-ve-trkiye.html>

²⁷ Leyla Ahmar, Kamer Saide , Suriye’de Kürtler Var , s. 56

²⁸ HRW Report 2009, Group Denial ; Repression of Kurdish Political and Cultural Rights in Syria , s.15

tüm bu uygulamalar BAAS rejiminin Arap Milliyetçiliği ideolojisi bağlamında uygulanmıştır. 1970'lerle beraber, özellikle 80'li ve 90'lı yıllar Kürt ve Suriye devletinin ilişkilerinin en iyi ve olumlu olduğu yıllardır. O dönemlerde Suriye müftüsü bir Kürt olan Şeyh Ahmed Kuftaru'dur. Bundan daha önemlisi 72-76 yılları arasında bir Kürt olan Mahmud Eyyub başbakan olmuştur. Suriye devletinin Kürtlerle olan iyi ilişkileri sadece Suriye'deki Kürtlerle sınırlı kalmamış, Türkiye ve Irak Kürtleri ile de yakın ilişkiler kurulmuştur. Öyle ki 80'li yıllarda PKK örgütü Suriye'de askeri eğitim kampları gerçekleştirmiş ve Suriye Hükümeti buna göz yummuştur. Bahsedilen yıllarda Kürtlerle olan bu iyi ilişkilerde devletin o dönemler için kendisine daha tehlikeli gördüğü Müslüman Kardeşler örgütü ile uğraşmasından da kaynaklanmıştır. Bununla beraber Suriye'de uygulanan yumuşama politikaları ile devlet kademelerinde iyi konumlara gelen Kürt yöneticiler hiç bir zaman Kürt nüfusun yaşam koşullarını iyileştirilmesine dair çaba göstermemiş, bu soruna ilişkin beyanatta dahi bulunmamışlardır. Bu da görev alan kişilerin görev yerlerinde nasıl durabildiğini göstermesi açısından önemlidir.

1990'lardan sonra değişen iç ve dış gelişmelerle beraber görece rahatlık ortamı Kürtler için son bulmaya başlamıştır. 1998 yılında Abdullah Öcalan'ın yakalanması ve Türkiye'nin Suriye'ye PKK konusunda baskı yapması, ayrıca Suriye'nin Saddam'la tekrardan uzlaşma çabaları Kürtlere karşı sert politikalara geçişin önemli nedenlerinden olmuştur. 2000 yılında Esad'ın yerine geçen oğlu Beşşar Esad Kürtler için bir süreliğine de olsa bir umut olmuştur. Devlet başkanlığına gelen oğul Esad Kürtlerin haklarının geri iade edileceğine ve onlara kimliklerine kavuşacağı sözünü vermiş fakat kısa bir süre sonra verilen sözlerin yerine getirilmediği anlaşılmıştır. Nitekim 2004 Mart ayında yaşanan olaylar artık hiç bir şeyin eskisi gibi olmayacağını göstermiş ve bu olaylar Suriye Devleti ile Kürtler arasındaki ilişkilerde önemli bir dönüm noktası olmuştur. Raporda 2004 Kamışlı olaylarından sonra yaşanan ihlallere odaklanılacağından ve bu tarihin Kürt nüfusun aleyhine önemli bir gündem oluşturmasından dolayı bu olayların üzerinde biraz daha fazla durulmasında yarar vardır.

2004 Olayları²⁹

Mart 2004'te Suriye'deki Kürtler, belki de Suriye'deki varlıkları boyunca en büyük ve en çok ses getiren eylemleri gerçekleştirmişlerdir. 12 Mart 2004'te, Suriye'nin kuzey-doğusunda, Türkiye sınırına bitişik Kamışlı şehrinde bir Arap takımıyla bir Kürt takımı arasındaki futbol maçında atılan siyasi sloganlar nedeniyle çatışmalar çıkmıştır. Çatışmaların nasıl başladığına ve kimin tarafından başlatıldığına dair çeşitli iddialar vardır. Bazı kaynaklar, ilk olarak maçtaki Arap taraftarların Saddam posterini açtığını, bunun üzerine Kürt taraftarların da Mesut Barzani yanlısı sloganlar attığını belirtmektedir. Başka bir iddiaya göre ise futbol maçı hiç başlamamış; maçtan önce stadyumdaki Kürtler, Talabani ve Bush yanlısı sloganlar atarak Araplara saldırmış ve olaylar bu şekilde büyümüştür.

Stadyumdaki kargaşa kısa sürede dışarıya taşmıştır. Kürtler, Kamışlı'daki Araplarla ve güvenlik güçleriyle çatışmaya başlamış, 'özgür Kürdistan', 'işgal bitene kadar ayaklanma' gibi Suriye'de o ana kadar hiç dile getirilmemiş sloganlar atmışlardır. Ayaklanmanın büyümesi üzerine Suriye hükümeti şehre takviye birlik göndermek zorunda kalmıştır. Güvenlik güçleri, çatışmalar sırasında Kürtlere sert bir şekilde müdahale etmiş ve hatta bazı

²⁹ Bu olaylarla ilgili geniş bilgi için bkz., Abdi Noyan Özkaya, Suriye Kürtleri : Siyasi Etkisizlik ve Suriye Devletinin Politikaları, USAK Dergi, Cilt 2, No:8, s 103-108

görgü tanıklarına göre msket bombası kullanılmıştır. Olaylar sırasında ölenlerin bir gün sonraki cenaze töreninde de yine kargaşa çıkmıştır. Cenaze töreni sırasında tabutlara Kürt bayrağı sarılmış, Barzani yanlısı sloganlar atılıp Esad'ın resimleri yakılmıştır. Bunun üzerine güvenlik güçleri, törene katılanlara müdahale etmiştir. Olaylar, çok kısa sürede Kürtlerin yoğun olarak yaşadığı Ras el-Ayn, Haseke, Amude, Afrin ve Halep şehirlerine de yayılmıştır. Afrin'de Kürtlerin düzenlediği bir miting sırasında güvenlik güçlerinin müdahalesi sonucu 7 kişi ölmüş; Haseke'de ise Araplar, Kürtlere ait işyeri ve dükkânları yağmalamış, Kürtler de Araplara ait araç ve işyerlerine zarar vermişlerdir. Amude şehrinde ayaklanan Kürtler ise bir karakolu taşlamışlardır. Diğer şehirlerdeki olaylarda da yine Kürtler, devlet binalarına ve özel mülkiyete saldırmışlar, bazı araç ve binaları ateşe vermişlerdir.

Suriye'deki bu olaylar, Türkiye, İran ve Irak'ta da kaygı ile izlenmiştir. Türkiye'de de olaylar dikkatle takip edilmiş ve sınırdaki güvenlik önlemleri artırılmıştır. Dönemin Dışişleri Bakanı Abdullah Gül, "*olayların Türkiye'ye sıçraması için hiçbir neden olmadığını çünkü Türkiye'de bir Türk-Kürt çatışmasından söz edilemeyeceğini*" belirtmiştir.

Suriye güvenlik güçleri, bu eylemlere çok sert müdahale etmiştir. Haseke vilayetindeki Irak ve Türkiye sınırları kapatılmış ve Kamışlı şehrine giriş-çıkışlar yasaklanmıştır. Olayların çıktığı şehirlere ordudan takviye birlik gönderilmiş ve bu şehirlerde sokağa çıkma yasağı ilan edilmiş, yaklaşık 2.000 kişi tutuklanmıştır. Birkaç ay sonra hükümet, daha önce göz yumduğu tüm Kürt partilerine birer yazı göndererek lisansları olmadığı için partilerin faaliyetlerinin yasak olduğunu belirtmiştir.

Bu olaylar sonunda hayatını kaybeden insanların sayısı ile ilgili verilen bilgiler ise çelişkilidir. Suriye resmi kaynaklarına göre olayların yedinci günü itibarıyla ölü sayısı 25'tir. Ancak Kürt kaynaklar, olayların yaşandığı sıralarda verdikleri haberlerde üç günde 94 kişinin öldüğünü yazmışlardır. Öte yandan Batılı kaynakların ve olayın üzerinden uzun süre geçmesinin ardından yayınlanan raporların çoğunda ölü sayısının 40 civarında olduğu belirtilmiştir.³⁰

Yukarıda belli ölçülerle anlatılan olaylarla beraber artık Kürtler ile Suriye Hükümeti arasında ciddi sıkıntılar yaşanmaya başlanmıştır. İnsan Hakları örgütleri olaylarla ilgili olarak Suriye Hükümetine sert uyarılarda bulunmuşlardır. 2004 yılından bir sene sonra ise Kürtlerin meşhur İslam âlimlerinden Şeyh Muhammed Maşuk Haznevi'nin öldürülmesi de gerginliği arttırmıştır. Kamışlı olaylarından önce rejim yanlısı bir din adamı olan Kürt kökenli Şeyh Muhammed Maşuk Haznevi, Kamışlı'daki olaylardan sonra rejimden uzaklaşmış ve Kürtlere kültürel hak verilmesi konusunda çeşitli açıklamalar yaparak hükümetin dikkatlerini üzerine çekmiştir. Yönetimin, Haznevi'nin açıklamalarından rahatsız olduğunu kendisine iletmesine rağmen Haznevi, duruşunu değiştirmemiş ve bu nedenle Kürtler arasında önemli bir kişilik olarak ortaya çıkmaya başlamıştır. Ancak Haznevi, Mayıs 2005'te ortadan kaybolmuştur ve yaklaşık üç hafta sonra, Haziran ayı başında Kamışlı'nın yaklaşık 270 km. güneyindeki Deyr Ez-Zor şehrinde ölü olarak bulunmuştur. Suriye hükümeti, Haznevi'nin bir suç çetesi tarafından öldürüldüğünü açıklamasına rağmen Kürtler, bunun bir infaz olduğunu iddia etmişlerdir.³¹

³⁰ 'One Year After the March 2004 Events' ve Lowe, *A People Discovered* Chatham House Middle East Programme, Ocak 2006 s. 5.

³¹ Abdi Noyan Özkaya, a.g.e.,s.107

Bu olaylarla beraber Kürt nüfus ile Suriye rejimi arasındaki ilişkiler iyice gerilmiş ve birçok hukuksuz uygulamalar baş göstermeye başlamıştır. Raporda özellikle baş gösteren bu hukuksuzluklardan bazıları konu başlıkları şeklinde ele alınıp incelenecektir.

Kürtlere Uygulanan Kimlik Ayrımcılığı

Suriye’de Kürtlere karşı uygulanan baskı politikaları birçok alanda kendini göstermektedir. Özellikle Kürtlerin siyasi faaliyetlerine karşı ciddi baskılar uygulanmaktadır. Bununla beraber Suriye’de yaşayan Kürt nüfus açısından en ciddi sorun “kimlik” sorunudur. Suriye’de yaşayan 2 milyona yakın Kürt nüfusundan 350.000’e yakını Suriye vatandaşı sayılmamakta ve kendilerine verilen kimliklerde de ülkede yabancı gözükmektedirler. Bu statüdeki Kürtlerin seçme-seçilme, mülk edinme, devlet dairelerinde memur veya işçi olarak çalışma, devlet hastanelerinde tedavi görme ve seyahat gibi hakları engellenmektedir. Suriye’de "Ecanib" statüsünde olan Kürtler resmi nikâhla Suriye vatandaşlarıyla evlenemedikleri gibi, dini nikâhla yaptıkları evlilikler sonucu doğan çocuklar “Ecanib” statüsünden bile sayılmamakta ve “Maktumin” (kayıtdışı) statüsünde gözükmektedirler. “ Maktumin” statüsünde olanların ise hiç bir kimlik kartları olmadığı gibi, nüfus kütüklerinde haklarında hiçbir bilgi yoktur. “Maktumin” statüsündeki çocukların okullara kayıt yaptırabilmesi için siyasi şubeden izin almaları gerekmektedir. İzin alma süreci ise çok meşakkatli olduğu için bu statüdeki çocuklar arasında okula gitmeme oranı çok yüksektir. Bu da devletin Kürt nüfusu eğitimsizleştirme politikalarından bir tanesidir. Ülkede Kürtler arasında “Ecanib” ve “Maktumin” statüsünde olanların toplam sayısı 350.000’i aşmaktadır.³² Suriye devlet başkanı Beşşar Esad 2000 yılında iktidara geldiği ilk günlerde bu sorunu çözeceğini vaat etmiştir ancak bu güne kadar herhangi bir gelişme olmamıştır. Hatta 2006 yılında BAAS Partisi genel kurulunda bu olayı gündeme almış ama bir sonuç çıkmamıştır. Suriye’de Kürtlere karşı uygulanan bu ayrımcı politika İnsan Hakları Örgütleri tarafından kaygıyla takip edilmekte ve ayrımcılığın bir an önce sonlandırılması talep edilmektedir.

Gösteri ve Toplanma Hakkına Dair İhlaller

2004 Kamışlı olaylarından sonra zaten Kürtlere karşı yoğun baskı uygulayan Suriye Hükümeti baskılarını iyice yoğunlaştırmıştır. Kürtler açısından “intifada” olarak nitelendirilen 2004 olaylarından sonra özellikle Kürtlerin toplu gösteri ve eylemlerine karşı Suriye hükümeti çok sert müdahalelerde bulunmaya başlamıştır. İnsan Hakları Örgütlerinin yakından takip ettikleri bu gösterilerde Kürtler genellikle kendilerine uygulanan baskıların sona ermesini ve haklarının kendilerine iade edilmesini talep etmektedirler.

2005 yılında şüpheli bir şekilde öldürülen Kürtlerin saygın liderlerinden Muhammed Haznevi’nin cenazesine çok sayıda Kürt katılmış ve hükümete tepki göstermişlerdir³³. Haznevi’nin cenazesinde polis göstericilere karşı sert muamelede bulunmuş ve 60’ya yakın göstericiyi tutuklamıştır.³⁴

³² Leyla Ahmar ve Kamer Saide, Suriye’de Kürtler Var, s.55

³³ <http://www2.amnesty.se/uaonnet.nsf/Senaste+veckan/BEAD457AAD39CFBCC1257007002C8690?opendocument>
(accessed September 10, 2009).

³⁴ HRW Report 2009, Group Denial ; Repression of Kurdish Political and Cultural Rights in Syria , s.18

2006 yılında ise Uluslararası İnsan Hakları günü dolayısıyla tertip edilen bir gösteride polis göstericiler daha gösteri alanına gelmeden müdahalede bulunmuş, göstericilere karşı uygulanan şiddetle göstericiler dağıtılmış ve bazıları gözaltına alınmıştır. Gösteriyi tertip edenlerden Fuad Aliko'nun olayla ilgili anlattıkları şöyledir:

*“ Güvenlik güçleri beni, iki oğlumu ve bir arkadaşımı çevirdiler ve bana kontrolsüz bir şekilde vurmaya başladılar. Öyle ki aldığım yaralardan dolayı 15 gün boyunca tedavi gördüm.”*³⁵

Suriye’de Kürt nüfusun toplanma ve gösteri haklarına karşı güvenlik güçlerinin müdahalelerini gözler önüne seren olaylar yukarıdakilerle sınırlı değildir. Buna benzer birçok olay daha, benzer tarihlerde vuku bulmuştur. Mesela 2007 Kasım’ında Türkiye’nin Kuzey Irak’a askeri müdahalesini protesto eden bazı göstericilere karşı güvenlik güçleri göz yaşartıcı bomba kullanmış, 1 kişinin ölümüne sebebiyet verirken 2 kişiyi de ağır yaralamışlardır. Bununla beraber 20’ye yakın gösterici tutuklanmış ve yargılanmak üzere askeri mahkemeye sevk edilmişlerdir.³⁶ 2008 Mart ayında Halep Üniversitesinde Kürt öğrencilerin düzenlemek istedikleri bir konser güvenlik güçleri tarafından engellenmiş ve konser yaptırılmamıştır.³⁷ Şubat 2009 tarihli başka bir olayda ise Cezire bölgesinde 49 sayılı kanuna tepki olarak yapılan bazı eylemlerde 21 kişi gözaltına alınmıştır.³⁸ 2009 Mart ayında Halep Üniversitesinde 2004 Kamışlı olaylarının kurbanlarını anmak üzere tertip edilen bir programda güvenlik güçleri 13 öğrenciyi gözaltına almıştır.³⁹

Kürtlere Uygulanan Haksız Gözaltı ve İşkenceler

Suriye’de hapisane şartları ve tutuklulara karşı kötü muameleler işbu raporun ilk bölümünde anlatılmıştır. Kürtler de bu kötü muamelelerden nasibini almaktadır. Tutuklular genel olarak aileleri ile görüştürülmemekte, bundan da öte ailelerin tutukluların yerlerini bilmemesi gibi durumlarla da sık sık karşılaşmaktadır. Tutuklular genelde ilk olarak güvenlik birimlerinde tutulmakta ve daha sonradan normal hapsanelere yollanmaktadır. Fakat güvenlik birimlerinde ki bu tutukluluklar bazen aylarca sürebilmektedir. Tutuklulara karşı bu muameleler Kürtlerle beraber diğer gruplara da uygulanmaktadır. Konuyla ilgili olarak açıklamada bulunan bir KDP-S üyesine göre:

*“ Kamışlı’da merkez hapisanesinde tutuklu iken eşim beni görmeye geldi ve ziyaret için sadece 5 dakika verildi. Ufak çocuğumun yalvarmaları ve ricası sonucu görüşmemizi 10 dakikaya çıkarttılar.”*⁴⁰

Tutukluluk şartlarındaki sıkıntıların yanında diğer bir sıkıntı da tutuklulara karşı uygulanan işkencelerdir. Çeşitli insan hakları örgütleri bu konularla ilgili araştırmalar yapmışlardır ve

³⁵ HRW Report 2009, Group Denial; Repression of Kurdish Political and Cultural Rights in Syria , s.18

³⁶ HRW Report 2009, Group Denial; Repression of Kurdish Political and Cultural Rights in Syria , s.3

³⁷ HRW Report 2009, Group Denial; Repression of Kurdish Political and Cultural Rights in Syria , s.3

³⁸ HRW Report 2009, Group Denial; Repression of Kurdish Political and Cultural Rights in Syria , s.3

³⁹ HRW Report 2009, Group Denial; Repression of Kurdish Political and Cultural Rights in Syria , s.4

⁴⁰ Ayrıntılı bilgi için bkz. Human Rights Watch interview with PYD activist C.C., June 25, 2009

vardıkları sonuçlar ürkütücü boyuttadır.⁴¹ İşkence ile ilgili mağdurların aktardıkları birçok bilgi mevcuttur. Kasım 2007 Kamışlıda'ki protestodan sonra tutuklanan göstericilerden bir tanesinin aktardıklarına göre:

“Bizi Kamışlı’da bir polis merkezine götürdüler ve ilk gece bizi dövdüler. Ondan sonraki 12 günde çeşitli işkencelere maruz kaldık ve çok zor günlerdi. Ellerimiz arkada bağlı, gözlerimiz kapalı ifadelerimizi alıp bizden parmak izi istiyorlardı. Bizi Amerika ajanı olmakla suçlayıp kablolarla dövüyorlardı.”⁴²

2008 yılında gözaltına alınan ve 3 ay boyunca tutuklu kalan bir mağdur ise kendisine yapılanları şöyle anlatmıştır:

“ ... ellerimi ve ayaklarımı bağlayıp, gözlerimi siyah bir şeyle kapatıyorlardı. Böylece 11 gün boyunca beni bekletiler ve sadece yemek için 10’ar dakikalık aralarda çözüyorlardı. Uykum geldiğinde düşecek olursam beni soğuk suya sokuyorlar ve kablolarla dövüyorlardı. Bu işkenceden dolayı birçok hastalık geçirdim. Serbest bırakıldıktan sonra yaptırdığım muayenelerde midem, böbreklerim ve göğsümde birçok hastalık ortaya çıktı...”⁴³

En çok uygulanan işkence çeşitlerinden bir tanesi de yetersiz uykuya maruz bırakılmadır. 2006’da gözaltına alınan bir tutuklunun ifadeleri şu şekildedir:

“ ... beni tek başıma bir hücreye koydular ve gardiyanlar sık sık hücreme gelip beni soğuk suyla kaldırıp uyumamamı söyleyip ayakta durmamı istiyorlardı...”⁴⁴

Başka bir tutuklu Kürt aktivist ise hapisanedeki şartları şöyle anlatmıştır:

“ Biz güneş almayan havasız bir hücredeydik. Temiz hava alma imkânımız da yoktu. Vücudumda derimde isilikler oldu. Kışın bir adet battaniyemiz vardı ve o da pire ve ısırın böceklerle doluydu. Hücrede birbirlerimizle konuşmamız yasaklanmıştı. Her kim konuşursa dövülüyor ve hakarete uğruyordu.”⁴⁵

İşkenceye maruz kalanların yaşadıkları elbette bunlarla sınırlı değildir. Bazı mağdurlar kendilerine yapılan hakaretleri dillendirmekten dahi utanç ve sıkıntı duymaktadırlar. Ama genel olarak bahsettiklerinden çıkan, işkence edenlerin mağdurların annelerine, eşlerine, kız kardeşlerine de hakaret ettikleri yönündedir. Bir Kürt tutuklunun ifadesine göre gardiyanlar Kürtlerin hepsinin vatan haini olduğu söylediğini ve bunu sık sık tekrar ettikleri yönündedir.⁴⁶

Siyasi Partilerin Durumu

Suriye Anayasasındaki kanunlardan hareketle Suriye’de hiç bir partinin resmi izni yoktur ve hepsi her an kapatılma tehlikesi ile karşı karşıyadır. Nitekim 2004 olaylarından sonra Suriye yetkilileri bütün partilerin kapatıldıklarını duyurmuşlardır. Bu olaylardan sonra özellikle Kürtlerin mevcut parti ve oluşumları ile bu parti ve oluşumların yetkilileri hakkında ciddi

⁴¹ Human Rights Watch 2009 yılında 30 tane eski tutuklu ile görüşme gerçekleştirmiş ve bu 30 tutukludan 12 tanesi çeşitli şekillerde işkenceye maruz kaldıklarını iddia etmişlerdir.

⁴² Ayrıntılı bilgi için bkz. Human Rights Watch interview with PYD member F.F., June 20, 2009

⁴³ Ayrıntılı bilgi için bkz. Human Rights Watch interview with D.D, June 19, 2009

⁴⁴ Ayrıntılı bilgi için bkz. Human Rights Watch interview with C.C. June 25, 2009

⁴⁵ Ayrıntılı bilgi için bkz. Human Rights Watch interview with D.D. June 19, 2009

⁴⁶ Ayrıntılı bilgi için bkz. Human Rights Watch interview with Future Movement member G.G. June 19, 2009

takibatlar başlatılmıştır. Tutuklanan parti yetkililerinin ekseriyeti Suriye Ceza Kanununun 288. Maddesi gereği hükümetin izin vermediği siyasal ve sosyal oluşumlarda bulunmak suçuyla yargılanmaktadır. Suriye güvenlik güçleri özellikle 5 parti üzerine odaklanmışlar ve bu partilerin yetkililerini tutuklamaktadırlar.⁴⁷Bu partiler Yekiti, Kürt Gelecek Hareketi, Azadi, KDP-S ve PYD'dir.

2007 yılından itibaren güvenlik güçleri tarafından Yekiti Partisinin yedi üst düzey yetkilisi tutuklanmıştır. Bunlar arasında genel sekreter ve eski genel sekreter de mevcuttur.⁴⁸Kürt Gelecek Hareketinin resmi sözcüsü de 2008 Ağustosunda tutuklanmıştır. Azadi Partisi'nin ise genel sekreteri dâhil olmak üzere yedi yetkilisinin 2008 yılında tutuklandığı belirtilmiştir.⁴⁹Kürt Sol Partisi'nin genel sekreteri ise 2008 Temmuz'unda tutuklananlar arasındadır.2007 Haziran'ında ise KDP-S lideri Adnan Buzan güvenlik güçleri tarafından tutuklanmıştır. ⁵⁰ Tüm bu tutuklamalar Suriye'de Kürtlerin siyasal partilerinde siyaset yapmanın ne kadar zor ve tehlikeli olduğunu göstermektedir. Genel itibarıyla tutuklandıktan sonra serbest bırakılan yetkililer, serbest bırakıldıktan sonra da takip edildiklerini ifade etmektedirler. Hatta ara ara gözaltına alınıp ifadeleri alınan yetkililer de bulunmaktadır.

Kültürel Haklar

Suriye yetkilileri son 4 yıldır Kürtlerin Nevruz bayramlarını kutlamalarına izin vermemektedir. 2006 yılında Nevruz kutlamak isteyen yaklaşık 3000 kişilik bir gruba güvenlik güçleri müdahale etmiştir ve grubu dağıtmak için göz yaşartıcı bomba kullanmıştır. Bu olayla birlikte güvenlik güçleri onlarca kişiyi de gözaltına almıştır.⁵¹ Bundan iki yıl sonra 2008 yılında Kamışlı'da Nevruz'u kutlamak isteyen 200 kişilik bir gruba güvenlik güçleri yine müdahale etmiş ve grubu dağıtmıştır. 2009 Mart ayında da güvenlik güçleri Nevruz'u kutlamak isteyen yüzlerce insanı engellemek istemiş ve onlarca kişiyi gözaltına almıştır.⁵²2008 Nisan ayında ise Askeri İstihbarat 9 kişiyi Nevruz kutlamalarına katıldığı gerekçesiyle gözaltına almış ve sekiz gün sonra serbest bırakmıştır.⁵³

Suriye güvenlik güçleri Kürt nüfusun kültürel bayramlarından Nevruz'un kutlanmasını engellediği gibi zaman zaman Kürt nüfusun tertip ettikleri anma toplantılarına da müdahale etmektedir.

⁴⁷ Ayrıntılı bilgi için bkz. Human Rights Watch interviews with Hasan Saleh June 19, 2009;and Azadi activist O.O., June 28,2009

⁴⁸ HRW Report 2009, Group Denial; Repression of Kurdish Political and Cultural Rights in Syria , s.31

⁴⁹ HRW Report 2009, Group Denial; Repression of Kurdish Political and Cultural Rights in Syria , s.37

⁵⁰ HRW Report 2009, Group Denial; Repression of Kurdish Political and Cultural Rights in Syria , s.41

⁵¹ "Use of Violence to Disperse Celebrations of Nowruz in Aleppo" (in Arabic), Syrian Human Rights Committee press release,

March 21, 2006, <http://www.shril-sy.info/modules/news/article.php?storyid=618>

⁵² www.shril-sy.info/modules/news/article.php?storyid=4094 (accessed October 2, 2009).

⁵³ <http://www.kurdchr.com/modules.php?name=News&file=article&sid=670> (accessed September 7, 2009);

İsim Değişiklikleri

1970'li yıllarda uygulamaya konan kanunlarla Kürtçe olan bölgelerin isimleri Arapça olarak değiştirilmiştir. Bir Kürt siyasi partisi olan PYD üyesi, Mayıs 2006'da `Ain el`Arab Siyasi Güvenlik güçleri tarafından tutulduğu sırada bu konuyla alakalı olarak maruz kaldığı işkenceyi şöyle anlatmıştır:

“Bana hem fiziksel hem duygusal işkence yaptılar. Fiziksel işkence daha şubeye varır varmaz başladı. Şubenin başındaki memur bir kırbaçla ayaklarıma vurdu. Vücudumun çeşitli bölgelerine vurdu. Beni aşağıladı, tehdit etti ve Kürtleri aşağılayıcı şeyler söyledi. Cebimde bir defter vardı, oraya rejimin adını değiştirip `Ain el`Arab koyduğu şehrin Kürtçe ismi olan “Kobani” yazmıştım. Defteri bulunca bana "Senin de Kobani'nin de Allah belasını versin. Neden `Ain el`Arab diye yazmıyorsun" diye bağırarak, yüzün üstünde kırbaç vurdu. İşkenceye yaklaşık altı saat boyunca aralıklı dayakla devam etti.”⁵⁴

Bununla beraber isimler konusundaki bir sıkıntı da ticarethane isimlerinde başgöstermektedir. Suriye yasalarına göre işyerlerinde kullanılan isimler ve vitrinlerinde kullanılan yazıların %60'ı Arapça olmak zorundadır. Bu zorunluluktan sadece ‘Mercedes’, ‘Adidas’ gibi uluslararası markalar muaf tutulmaktadır.

Kürt insan hakları örgütü MAF; “Suriye’de milyonlarca kişi tarafından konuşulan Kürtçeye, Fransızca ya da İngilizce muamelesi yapılmasını anlamsızlığı”na vurgu yapıp, “Suriyeli Kürtler kendi kültürleri ve dillerinin Suriye tarafından saldırıya uğradığını hissediyorlar” şeklinde açıklama yapmıştır.⁵⁵

⁵⁴ HRW Report 2009, Group Denial; Repression of Kurdish Political and Cultural Rights in Syria , s.45

⁵⁵ <http://www.haberx.com/Dunya-Haberleri/Agustos-2009/Turkiye'de> Kürt açılımı tartışılırken Suriye Kürtçe işyeri isimlerini yasaklıyor. aspx

SONUÇ VE ÖNERİLER

Suriye'deki Kürt nüfus, Suriye rejiminin muhaliflere biçtiği “vatan hainliği” yaftası ile yok sayılmaktadırlar. Yönetim tarafından kendilerine çeşitli alanlarda uygulanan ayrımcı ve baskıcı politikalar ile adeta görmezden gelinmektedirler. En temelde Kürt nüfusunu kimlik ayrımcılığına tabi tutan Suriye yönetimi, bununla da yetinmeyip Kürtlerin birçok eğitim ve kültürel haklarına da baskı uygulamaktadır. Kendi dillerini konuşmaları yasak olan Kürtler kendi dillerinde eğitim de alamamaktadırlar. Kürt nüfusa karşı uygulanan bu ayrımcı politikalar çok eski yıllara dayanmakla beraber özellikle 2004 yılındaki olaylardan sonra artmaya başlamıştır.

Son yıllarda Türkiye ile sıkı ilişkiler içine giren Suriye'nin, içe dönük insan hakları uygulamalarında düzenlemelerle iyileştirmeler yapması mecburidir. Türkiye'de “açılımlar”ın tartışıldığı bir ortamda Suriye'de kendi açılımlarını acil olarak masaya koymalıdır.

Suriye hükümeti, öncelikle hak ihlallerinin temeli olan 49 sayılı kanun gibi yasal mevzuatı acilen değiştirmeli, cezaevleri şartlarını insani koşullara çekmelidir. Müslüman Kardeşler ve Kürt nüfus başta olmak üzere muhalif gördüğü tüm kesimlerin şikâyet ve taleplerine kulak vermeli, yurtdışında mülteci durumda olan milyonlarca Suriyelinin ülkeye dönüşüne olanak tanımalı, 350.000'e yakın Kürdün kimliksizlik sorununu acilen çözmeli, katledilen ve akibeti halen belli olmayan binlerce insanın akibetini açıklamalıdır.

MAZLUMDER, Suriyeli yetkililere:

- 49. Sayılı Yasa ve diğer insan haklarına aykırı yasaların yürürlükten kaldırılmasını ve bu yönde yargı reformu yapılması,
- Hapishane ve gözaltı merkezlerinin insan hakları örgütlerinin denetimine açılması,
- Hama ile başlayan süreçte bugüne kadar kaybolmuş kişilere ilişkin Suriye yönetiminin daha şeffaf politika izleyerek bu kişilere dair kamuoyunu bilgilendirmesi, ihlallerde başlıca rol almış sorumluların yargı önüne çıkarılması, mültecilerin geri dönüşünün sağlanmasını, maktullere iade-i itibar yapılması, mağdurlara ilişkin telafi edici işlemlerin yapılması,
- Savaş suçu ve insanlığa karşı işlenmiş suçlarda zaman aşımı olmayacağı gerçeğini göz önünde bulundurulması, ulusal yargı mekanizmalarıyla adaletin tesis edilememesi halinde Ruanda ve Srebrenica örneklerinde olduğu gibi uluslararası seçeneklerin gündeme gelebileceğinin dikkate alınması,
- Kürtlere yönelik temel hakların iade edilmesi, vatandaşlık sorunun çözülmesi ve her türlü ayrımcılığa son verilmesi çağrısında bulunuyor.

EKLER:

- 1- 49. Sayılı kanun metni
- 2- Muhammed Omer Hayyan Errezzuk ile ilgili konsolosluęa gönderilen metin
- 3- Suriye'deki cezaevlerinin denetime açılmasıyla ilgili talep metni
- 4- Suriye Konsolosluęu ile yapılan örnek yazışma
- 5- Hama katliamı ve devamında bugüne kadar kaybolmuş kişilerin listesi

Ek-1

49. SAYILI KANUN

1980/49 Sayılı Kanun

Cumhurbaşkanlığından.

Anayasaya ve Millet Meclisi'nin 07.07.1980 tarihli kararına binaen

Madde 01: Müslüman Kardeşler Cemaati'ne mensup olan herkes suçlu kabul edilir ve idamına karar verilir.

Madde 02: a. Bu kanunda söz konusu edilen ceza, başka bir kanunla ya da bu cemaate müntesip olan bir kimsenin kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir ay içerisinde cemaatten ayrıldığını ilan etmesi halinde affedilir.

b. Cemaatten ayrılma ilanı, el yazısı ile valiliğe takdim edeceği bir dilekçeyle gerçekleşir. Ya da ülke dışında bulunan kimselerin aynı yolla buldukları ülkedeki büyükelçiliğe kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren başvurularıyla gerçekleşir.

Madde 03: Müslüman Kardeşler Cemaati'nin hedeflerini gerçekleştirmek için, Cemaate müntesip olan kimsenin işlemiş olduğu suçlar, bu kanunun yürürlüğe girmesinden önce işlenmişse indirime gidilir. Cemaat müntesibi olan bir kimse şayet yurt içinde ise kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir ay içinde; yurt dışında ise iki ay içerisinde teslim olduğu takdirde aşağıdaki şartlar uygulanır:

a. Şayet işlediği suç idamı veya müebbet olarak ağır işlerde çalıştırılmayı veya müebbet hapsi gerektirecek bir suç türünden ise ağır işlerde çalışma en fazla beş yıl,

b. Eğer işlenen suç diğer cinayetlerle birlikte işlenmişse bir yıldan üç yıla kadar hapsi gerektirir.

Madde 04: Bu kanunun yürürlüğe girmesinden evvel Müslüman Kardeşler Cemaati'nin teşkilatlanmasının hedeflerini gerçekleştirmek amacıyla işlenen suçlar, kanun yürürlüğe girmesinden itibaren yurt içindeyse bir ay, yurt dışında ise iki ay içinde teslim olursa affedilir.

Madde 05: Bu kanunda söz konusu edilen indirim ve af imkânlarından hâlihazırda tutuklu bulunanlar ile mahkemesi devam edenler istifade edemez.

Madde 06: Bu kanun, Resmi Gazetede yayınlanır ve yayınlanma tarihinden itibaren yürürlüğe geçer.

Bu kanun 22.07.1980 tarih ve 29.C. R sayıyla neşredilmiştir.

Ek-2

**Muhammed Omer Hayyan Errezzuk ile ilgili Suriye İstanbul Başkonsolosluğuna
Gönderilen Yazı
22.12.2009**

SURİYE ARAP CUMHURİYETİ İSTANBUL BAŞKONSOLOSLUĞU'NA

Sayı : 2009/288

Konu : Muhammed Omer Hayyan Errezzuk Hakkında

İnsan Hakları ve Mazlumlar için Dayanışma Derneği MAZLUMDER, Türkiye'de 18 yıldır insan hakları alanından çalışmalar yapan bir kurumdur. Türkiye'deki ve Dünyadaki hak ihlalleri ile ilgilenen 22 şubesi olan derneğimizin binlerce üyesi ve gönüllüsü bulunmaktadır.

Derneđe yapılan kişisel başvurular ile de ilgilenen derneğimize Suriye vatandaşı Muhammed Omer Hayyan Errezzuk'un ailesi müracaat etmiştir. Başvurucu Muhammed Omer Hayyan Errezzuk'un babası olduğunu ifade ederek, oğlunun Suriye'de yaşanan "Hama olayları"nda Suriye'den ayrıldığını ve Bağdat'a gittiğini belirtmiştir.

Başvurucu, oğlu Errezzuk'un 1985 Bağdat doğumlu olduğunu ve bilgisayar mühendisliği üçüncü sınıf öğrencisiyken Bağdat'ta konsolosluğunuza yaptığı başvuruda ülkesine dönebileceğine dair Errezzuk'a resmi bir evrak verildiğini ifade etmiştir. Söz konusu evrak ek 1' dendir. Resmi makamlarca hazırlanmış olan ekteki evraka rağmen 17.11.2005'te Bağdat'tan çıkış yapan üniversiteli genç Errezzuk'un ülkeniz makamlarınca tutuklanarak yargılandığı ve 13 Aralık 2009 tarihinde hakkında 12 yıl hapis cezasına karar verildiği belirtilmiştir.

Tarafımıza yapılan başvuruda Muhammed Omer Hayyan Errezzuk'un haksız yere tutuklanarak, adil yargılanmaya tabi tutulmaksızın hakkında mahkûmiyet kararı verildiği iddialarını değerlendirebilmemiz için Suriye adli makamlarından;

- Muhammed Omer Hayyan Errezzuk'a isnat edilen suçun,
- Suça konu delillerin,
- 12 yıl mahkûmiyete hükmeden gerekçeli mahkeme kararının tarafımıza iletilmesi talep olunur.

MAZLUMDER İstanbul Şubesi

Bilgi ve gereği için:

- 1-Suriye Arap Cumhuriyeti Türkiye Büyükelçiliđi
- 2-Suriye Arap Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı
- 3-Suriye Arap Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı
- 4-Suriye Arap Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı

Ek:

- 1-Irak Suriye Konsolosluđu tarafından verilen resmi yazı
- 2-Suriye İçişleri bakanlığınca verilen vatandaşlık belgesi
- 3-Irak Eğitim Bakanlığı ve Bağdat teknoloji Üniversitesi tarafından verilen öğrenci belgesi

Ek-3

Suriye'deki Hapishanelerin Gözlemlenerek Rapor Edilmesiyle İlgili Mazlumder'in Talep Yazısı
22.11.2009

SURİYE ARAP CUMHURİYETİ İSTANBUL BAŞKONSOLOSLUĞU'NA

Sayı : 2009/289

Konu : Suriye Hapishanelerinin ziyareti

İnsan Hakları ve Mazlumlar için Dayanışma Derneği MAZLUMDER, Türkiye'de 18 yıldır insan hakları alanından çalışmalar yapan bir kurumdur. Türkiye'deki ve Dünyadaki hak ihlalleri ile ilgilenen 22 şubesi olan derneğimizin binlerce üyesi ve gönüllüsü bulunmaktadır.

Ülkenizdeki hapishanelerin durumuyla ilgili son zamanlarda basında da yer aldığı şekilde birçok insan hakları örgütü olumsuz raporlar yayınlamaktadır. Suriye hapishaneleriyle ilgili hazırlanan bu raporların birçoğunda şeffaf olmayan hapishane yönetiminden bahsedilmekte ve hiçbir insan hakları örgütüne bu hapishanelerin denetimi için izin verilmediği beyan edilmektedir.

MAZLUMDER, ülkenizde bulunan hapishaneleri ziyaret ederek bu konudaki şüpheleri izale edecek şekilde gözlemlerini raporlaştırarak uluslararası kamuoyuna duyurmak istemektedir.

Ülkenizdeki hapishanelerin durumuna dair inceleme yapmak üzere bir heyetin Suriye'ye gönderilmesi için MAZLUMDER devletinizden izin talep etmektedir.

MAZLUMDER İstanbul Şubesi

Ek-4

SURİYE ARAP CUMHURİYETİ İSTANBUL BAŞKONSOLOSLUĞU'NA

04.01.2010

Sayı : 2010/2

İlgi : 22.12.2009 tarihli, 2009/289 sayılı tarafınıza gönderilen yazımız

İlgi yazımız ile Konsoloslunuza gönderdiğimiz talep üzerine derneğimiz, tarafınızdan aranarak, çeşitli belge ve bilgiler sözlü olarak istenmiştir.

Bu talebinize istinaden dernek tüzüğümüzü ekte sunuyoruz.

Diğer taleplerinizin ise yazılı olarak tarafımıza ulaştırılması talep olunur.

MAZLUMDER İstanbul Şubesi

Ek-5

Hama katliamı ve devamında bugüne kadar kaybolmuş kişilerin listesi:

NO	AD-SOYAD	DOĞUM YERİ-TARİHİ	MESLEK	KAYIP TARİHİ	AÇIKLAMA
1	Ahmed İbrahim el-Hasan	İdlip- Me`r Tahrime 1960	Üniversite öğrencisi	1981	
2	Muhammed Ze`rur es-Salih	İdlip – Me`r Tahrime 1965	Öğrenci	1981	
3	Hazin Kasım el-Muhaymid	İdlip – Me`r Tahrime 1945	Öğretmen	1980	
4	Ahmed İsmail es-Savvan	İdlip – Me`r Temsirin			
5	Ahmed Abdu	İdlip – Me`r Temsirin	Avukat		
6	Ali el-Bes	İdlip – Me`r Temsirin	Mühendislik öğrencisi	1980	
7	Fadıl es-Savvan	İdlip – Me`r Temsirin			
8	Tahir Ahmed er-Reyya	İdlip – Me`r Tahrime 1947	Öğretmen	1981	
9	Mustafa el-Cüнди	İdlip 1935		1982	
10	Hasan Ahmed Hac İbrahim	İdlip 1945	Hatip	1979	
11	Velid Şaban	İdlip 1948	İslami ilimler Hocası	1980	
12	Salih Abdullatif Kurrah Muhammed	İdlip 1949	Subay	1980	
13	İbrahim İbadi	İdlip 1950	Diş doktoru		
14	Ahmed Muhammed Ğarir	İdlip 1950	Asker	1980	
15	Alaaddin Subhi es-Seyyid İsa	İdlip 1950	Ezcacı	1980	
16	Mustafa Hamdu	İdlip 1954	Son sınıf üniversite öğrencisi	1980	
17	Heysem Maruf Ğazil	İdlip 1959	Öğrenci		
18	Muhammed Velid Hamdu	İdlip 1960	İkinci sınıf üniversite öğrencisi	1982	
19	Muhammed Talat Mustafa es-Seyyid İsa	İdlip 1961	Öğrenci	1980	
20	Muhammed Yasir Mübid	İdlip 1962	Halep Üniversitesi öğrencisi	Halep 1980	
21	Ahmed Tavir	İdlip 1963			

22	Muhammed Nasır Mübid	İdlip 1963	Halep Üniversitesi öğrencisi	İdlip 1982	
23	Abdülhakim el-Mısri	İdlip Cısrı'ş Şuğur-			
24	Abdu Muhammed eş-Şeyh Ali	İdlip Sermedan – 1953	Gümrük görevlisi	1981	
25	Muhammed Edip Kasım	İdlip 6719		2003-2004	
26	Hattab Ömer el-Aziz	Haseki 1951		1981	
27	Abdulkadir Süleyman	Haseki Kamışlı 1951	Matematik	1980	
28	Ahmed Derviş el-Huveydi	Rakka	Lise öğrencisi	1980	
29	Musa el-Yusuf ed-Dib	Rakka – Kerame 1937	Çiftçi	1980	BAASçı Sağcı
30	Abdurrezzak ed-Dib	Rakka – Kerame 1952	Hukuk Fakültesi öğrencisi	1980	BAASçı Sağcı
31	Faris Mustafa el-Hamd et-Tahri	Rakka – Til Ebyad 1952	Şeker fabrikası çalışanı	1980	BAASçı
32	Iyd el-İvad	Rakka 1954	Marangoz	1983	
33	Hanif Muhammed eş-Şeyh	Rakka 1955		Nisan2004	Bilinmeyen
34	Vesim Nevvaf Ebu Hasan	Suveyda 1961		13/8/1985	
35	Esed Ebu Sa`b	Suveyda Muceymir		1982	Kıbrıs'ta bir Iraklı BAASçı'yı zorla alıkoyma
36	Muhammed Tevfik Berekat Mela Hüseyin	Kamışlı	Arap Dili Öğretmeni	Beyrut 1978	
37	Muhammed Ahmed Meşluş	Lazikiyye	Öğrenci		
38	Muhammed Muhammed Sehl Salih	Lazikiyye	Tıbbi Analiz Uzmanı	1981	
39	Burhan Atur	Lazikiyye – Haffa	Avukat	1980	Nasırı
40	Abdullatif Talib	Lazikiyye – Haffa	Mühendis	1980	
41	Muhammed Ömer Bitar	Lazikiyye – Haffa	Hava Kuvvetleri baş asistanı	1980	
42	Devlet Said Şakuş	Lazikiyye – Haffa 1950	Orta dereceli enstitü	1980	
43	Abdulahdi Mustafa Şakuş	Lazikiyye – Haffa 1950	Orduda Yüzbaşı	1980	
44	Abdullah Mustafa Talib	Lazikiyye – Haffa Babenna 1937	İslami eğitim hocası		
45	Muhammed Akif Rüstem	Lazikiyye - Babenna	Doktor		
46	Abdullah Talib	Lazikiyye – Babenna 1937	İslami eğitim hocası	1980	
47	Selim Muhammed	Lazikiyye –	Bina malzemeleri	1981	

	Culak	Duveyrke 1935	tüccarı		
48	Ferid Muhammed Hamdu	Lazikiyye – Selma 1954	Uzman müfettiş	1981	
49	Abdunnasır el-Humeydi	Lazikiyye – Mezraatu'l Ala 1963	Matematik profesörü	2004	
50	Muhammed Bedeviyye	Lazikiyye 1936	Memur	1981	
51	Muhammed Cemil Nasır	Lazikiyye 1938	Memur	1981	
52	Bedii Tali` Neşşari	Lazikiyye 1940	Matematik Öğretmeni	1980	
53	Yasin Abdulhamid Şeriki	Lazikiyye 1941	İmam ve Hatip	1980	
54	Numan Adnan Gavvaf	Lazikiyye 1945	Avukat	1983	
55	Abdulhalim Hamur	Lazikiyye 1948	Elektrik mühendisi	1981	
56	Muhammed Akif Rüstem	Lazikiyye 1948	Çocuk doktoru	1980	
57	Riyad Dali	Lazikiyye 1951	Endüstri Enstitüsü	1981	
58	Adil Osmani	Lazikiyye 1952	Diş doktoru	1980	
59	Cemal Dali	Lazikiyye 1953	Üniversite öğrencisi	1981	
60	Abdulkerim Osman Munella	Lazikiyye 1954	Üniversite öğrencisi	1981	
61	Ammar Muhammed Ali	Lazikiyye 1954	İslami eğitim hocası	1980	
62	Cemal Adra	Lazikiyye 1955	Tıp öğrencisi	1981	
63	Gazi Abdulkadir Gazaviyye	Lazikiyye 1955		1981	
64	Naim Zertit	Lazikiyye 1955			
65	Talal Sufi	Lazikiyye 1956	Ziraat mühendisi	1981	
66	Talal Kenan	Lazikiyye 1958	Memur	1981	
67	Abdullah Tayyibe	Lazikiyye 1958		1981	
68	Ali Debaliz	Lazikiyye 1958	Mühendis asistanı	1981	
69	Muhammed Sehl Salih	Lazikiyye 1958	Eczacı asistanı	1981	
70	Hüsam Hisam Orfli	Lazikiyye 1960	Mühendislik öğrencisi	1981	
71	Dırar Kasmu	Lazikiyye 1960	İşçi	1987	
72	Muhammed Meşluş	Lazikiyye 1960	Öğrenci	1981	
73	Usame Fettahi	Lazikiyye 1961	Mühendislik öğrencisi	1980	
74	Said Nesim	Lazikiyye	Üniversite	1981	

		1961	Öğrencisi		
75	Şifa Selim Culak	Lazikiyye 1961	Öğrenci	1981	
76	Abdulkerim Feham	Lazikiyye 1961	Üniversite Öğrencisi	1980	
77	Muhammed Kusey Mahmud Yunsu	Lazikiyye 1961	Orta dereceli enstitü	1980	
78	Vail Said Şakir	Lazikiyye 1961	Öğrenci	1981	
79	Muhammed Yasir Culak	Lazikiyye 1962	Mühendis asistanı	1981	
80	Hatice İzzet Ağa	Lazikiyye 1964		1981	
81	Selim Muhammed Culak	Lazikiyye 1980	Bebek	1981	
82	İbrahim Muhammed Mennun	- Lazikiyye Haffa 1930	Emekli baş yardımcı	1980	
83	Sa'd Akruş	Banyas- el- Adime	İşçi		
84	Abdussettar Ayrut	Banyas 1941	İslami eğitim hocası	1980	
85	Yasin Yasin	Banyas 1945	Çiftçi	1981	
86	Faruk Muhammed Biris	Banyas 1946	Matematik Öğretmeni	1981	
87	Zekeriyya Mustafa ez-Zeyr	Banyas 1950	Tüccar	1981	
88	Abdu Abdurrahman Saliha	Banyas 1950	İşçi	1981	
89	Ahmed Mustafa eş- Şegri	Banyas 1954	Üniversite Öğrencisi	1981	
90	Muhammed Ömer Osman	Banyas 1963	Üniversite Öğrencisi	1981	
91	Ahmed Hüseyin Dama	Cebele 1936	Gemi mühendisi	1980	
92	Mervan Ahmed Meriş	Cebele 1952	Kadastro mühendisi asistanı	1980	
93	Şakir Şakir	Cebele 1955	Öğrenci	1980	
94	Şefik Sabık Vekil	Cebele 1955	Balıkçı	1980	
95	Şakir Mesbut	Cebele 1956	Mühendis	1980	
96	Muhammed Sabık Vekil	Cebele 1958	Balıkçı	1980	
97	Muhammed Abdulğani Haddad	Cebele 1958	Öğrenci	1980	
98	Ali Muhammed Sufi	Cebele 1960	Üniversite Öğrencisi	1980	
99	Mahmud Ahmed Haccu	Humus 1959	Mühendislik Fakültesi Öğrencisi	1980/9/22	
100	Ahmed Raslan Duveyri	Halep		Mayıs 1980	
101	Ebu Isam el- Abdullah	Halep	Hastabakıcı		
102	Ahmed Aluş	Halep	Üçüncü sınıf mühendislik öğrencisi		

103	Beşşar el-Hatib	Halep			
104	Cemal Bey	Halep	Mühendislik öğrencisi	1980	
105	Cemal Iyar	Halep	Asker	1979	
106	Hüseyin Zü'lfekkar et-Tunci	Halep			İslami
107	Halid ed-Debbas	Halep	Memur	1983	
108	Zekeriyya Mahmud Hafız	Halep	Deniz Albayı	1980	
109	Said Ganim	Halep			
110	Sadık el-Cabiri	Halep			
111	Subhi Mahmud Hafız	Halep	Yüzbaşı	1980	
112	Salah Meyyati	Halep			
113	Abdulcebbar Kal'aci	Halep		Tedmur Hapishanesi	
114	Abdulhamid İdris	Halep		2003	Irak'taki sürgünden dönüş
115	Abdurrauf Muhammed	Halep	İslami ilimler sertifikası	1979	
116	Abdulfettah Abdulkadir İdlibi	Halep	Öğrenci	1981	
117	Abdulkadir Abdurrezzak	Halep	Subay		
118	Osman Cemal Hallak	Halep	Öğretmen	1979	
119	Adnan Kaderi Mekansi	Halep	Diş doktoru	1983	
120	Muhammed Ahmed el-Efendi	Halep		2003	Irak'taki sürgünden dönüş
121	Muhammed Edip Salih	Halep			
122	Muhammed Hayr Zeytuni	Halep	İmam ve Hatip	1980	
123	Muhammed Zekeriyya et-Tunci	Halep			İslami
124	Muhammed Said Nekreş	Halep	Öğrenci	1979	
125	Muhammed Abdulvehhab el-Cabiri	Halep		1980	
126	Muhammed Abdulvehhab Zehdan	Halep	'Su'gu'l Hal' çalışması	1980/9/8	
127	Muhammed Arab	Halep		Nisan2004	Öğrenci Hareketi
128	Muhammed Kelziyye	Halep	Öğrenci	1979	
129	Muhammed Mustafa Salih	Halep		Halep	
130	Mahmud Ebu Ras	Halep			
131	Mahmud Ali el-Feyhan	Halep		2003	Irak'taki sürgünden dönüş
132	Mustafa Zakiri	Halep	Arap Dili Fakültesi	1979	

			hocası		
133	Mustafa Nebhan	Halep	Deri tüccarı		
134	Nihad Bey	Halep	Kumaş tüccarı	1980	
135	Nihad Derviş	Halep	Lise	1982	
136	Heysem Mela Osman	Halep	Mühendislik Fakültesi öğrencisi	1980	
137	Velid Ebu Salih	Halep			
138	Yasir Ğanim	Halep			
139	Yusuf Mahmud Hafız	Halep	Üniversite Öğrencisi	1979	
140	Mahmud Aziz	Halep – İbbin 1952	Üniversite Öğrencisi	1981	
141	Mustafa el-Mustafa	Halep - İ'zaz			
142	Mahmud Kasım Acemi	Halep – İ'zaz 1931	Öğretmen	1980	
143	Fevzi el-Muhammed Cerkus	Halep – İ'zaz 1937	Mobilya marangozu	1980	
144	Abdulhamid Yusuf Haydi	Halep – İ'zaz 1960	Öğrenci		
145	Muhammed Şerif Sabri Kinnu	Halep – İ'zaz 1960	İkinci sınıf mühendislik fakültesi öğrencisi	1980	
146	İbrahim Ali Muluhi	Halep – İbzmu 1960	Fen Fakültesi öğrencisi	1979	
147	Abdullah Muhammed er-Reşid	el-Bab – Halep		Haziran 1980	
148	Mahmud Muhammed Kelzi	Halep - el-Bab		1978	
149	Hüseyin Reşid Osman	Halep – el-Bab	'Sana' çalışmanı	1980/9/6	
150	Abdulkerim es-Salih	Halep – el-Bab	Üniversite Öğrencisi	1980	
151	Muhammed Said Muluk	Halep – el-Bab	Motor tüccarı		
152	Mehdi Osman	Halep – el-Bab	Kuyumcu		
153	Abdullah Set Vak	Halep – el-Bab 1935	Memur	1981	
154	Abdullatif Abdurrezzak Bedir	Halep – el-Bab 1941	Ziraat mühendisi	Lazikiyye 1980	
155	Muhammed Mervan es-Salih	Halep – eş-Şeyh Ali		1981	
156	Gazi Halil ed-Derviş	Halep – Urmu'l Kubra 1950	İşçi	1984	
157	Ahmed Mer'i el-Hasan	Halep – Urmu'l Kubra 1957	İşçi	1980	
158	Faysal Salih el-Hacer	Halep – Urmu'l Kubra 1957	Polis	1980	

159	Ahmed Hasan Sami	Halep – Urmu'l Kubra 195	Asker	1980	
160	Riyad Muhammed Subhi Berekat	Halep – Urmu'l Kubra 1958	Asker	1980	
161	Hasan Muhammed Sabri Berekat	Halep – Urmu'l Kubra 1963	Öğrenci	1981	
162	Hatem Muhammed Bedran	Halep – Tilrif a	Tüccar	1981	
163	Amir Said	Halep – Tilrif a		1980	
164	İbrahim Mahmud Mengani	Halep – Tilrif a 1952	Matematik Öğretmeni	1981	
165	Ahmed Muhammed Tayyar	Halep – Tilrif a 1952	Öğretmen	1981	
166	Ahmed Tayyar	Halep – Tilrif a 1954	Fizik Öğretmeni	1983	
167	Zekeriyya Muhammed Behlül	Halep – Tilrif a 1954	Şehir (planlama) mühendisi	1980	
168	Adnan Süleyman Abbud	Halep – Tilrif a 1955	Son sınıf tıp öğrencisi	1980	
169	Abdulmuhsin Ali es-Sin	Halep – Tilrif a 1956	Akademi mezunu	1982	
170	Ahmed Abdusselam es-Sin	Halep – Tilrif a 1958	Üniversite Öğrencisi	1982	
171	Abdurrahman Muhammed Bedran	Halep – Tilrif a 1958	Mühendislik fakültesi öğrencisi	1981	
172	Ahmed Ali es-Sin	Halep – Tilrif a 1959	Şehir (planlama) mühendisliği öğrencisi	1980	
173	Adnan Süleyman Abbud	Halep – Tilrif a 1959	Doktor	1980	
174	Cemil Salih Cemil Sabbag	Halep – Tilrif a 1960	Lise öğrencisi	1981	
175	Mustafa Hamud	Halep – Haritan 1952	İslami ilimler yüksek lisansı	1980	
176	Ahmed Cillu	Halep – Dara Izze		1980	
177	Ahmed Ömer en- Nasır	Halep – Dara Izze		1989	
178	Ramazan Arab	Halep – Dara Izze		1989	
179	Ramazan Aluş	Halep – Dara Izze	Subay	1980	
180	Ata Derviş	Halep – Dara Izze	Pilot	1980	
181	Muhammed Abidin	Halep – Dara Izze	Yüzbaşı	1980	
182	Mervan el-Mısri	Halep – Dara Izze		1980	
183	Yahya Osman	Halep – Dara Izze	Doktor	1989	
184	Adnan Ahmed el- Cemel	Halep – Dir Cemal 1947	Çiftçi	1983	

185	Abdulkadir Cuma Mitrin	Halep – Dir Cemal 1954	Çiftçi	1983	
186	Abdulkadir Ahmed Abdulkadir	Halep - Dir Cemal 1962	Öğrenci	1984	
187	Ömer Muhammed Abdulkadir	Halep – Dir Cemal 1962	Öğrenci	1981	
188	Mustafa Ahmed Debbas	Halep – Dir Cemal 1961	Öğrenci	1983	
189	Muhammed Hamidi	Halep – Izaz Şemarih		1980	
190	Muhammed Faysal Ali Hac Said	Halep - 1966 Izaz		Mart2004	Irak`taki sürgünden dönüş
191	Süleyman Hamaliku	Halep – Ifrin 1969			
192	Ramazan Selemu	Halep - Ifrin1983		Haziran2003	
193	Muhammed Andani	Halep – Indan			
194	Yusuf Hüseyin Ali eş-Şeyh Ne`san	Halep – Kelcibrin 1961	Lisans öğrencisi	Devlet 1979 emniyet istihbaratı eliyle	
195	Abdurrahim Bekri Halil	Halep – Maraa	Deniz Albayı	1980	
196	Şaban Sadık Osman	Halep – Menniğ	Memur	1980	
197	Tahir Ahmed Hamidu	Halep – Menniğ	Şehir (planlama) mühendisliği öğrencisi	1980	
198	Abdulkerim Musa Hamsu	Halep – Menniğ	Fırat Barajı`nda memur	1980	
199	Mahmud Lattuf	Halep – Menniğ	Fırat Barajı`nda memur	1980	
200	Mervan Yusuf İsmail	Halep – Menniğ		1981	
201	Kencu Habu	Halep 1925	Emekli polis	Halep 1980	
202	Abdurrezzak Muhammed Hanun	Halep 1933	Felsefe lisansı	1980	
203	Faysal Sirciyye	Halep 1938	Topçu Yarbay	1980	
204	Muhammed Enes Ahmed Kesha (Ebu Enes)	Halep 1938	Baharat tüccarı	1980/4/6	
205	Muhammed Salih Said Hayyani	Halep 1947	Berber	1980	
206	Muhammed Zuheyr Sunhi Kastali (Ebu Hamid)	Halep 1948	Pil fabrikası işçisi	1980/5/14	
207	Muhammed Nebih Vefai	Halep 1948	Eczacı	1980	
208	Mahmud Itri (Ebu`l Menna)	Halep 1948	İngilizce sertifikası – Memur	1980/5/14	
209	Velid Abdullah Hardan (Ebu Abdu)	Halep 1948	Eğitim (departmanında) muhasebeci	1980/5/14	
210	Abdulkadir Emin eş-Şeyh (Ebu`l Ala)	Halep 1949	İktisat sertifikası	1980/9/16	

211	Muhammed Halid bin Muhammed el-Hattab	Halep 1949	Tüccar	Halep 1980	
212	Mustafa Sıbahi (Ebu Usame)	Halep 1949	Ticaret sertifikası – Memur	1980/5/14	
213	Ahmed Muhammed el-Ğanim	Halep 1950	İslami eğitim hocası	1980	
214	Bekri bin Ahmed Vaiz	Halep 1950	İşçi	Halep 1981	
215	Hüseyin Ali en-Nasır	Halep 1950	İslami eğitim hocası	1980	
216	Semir Muhammed Attar	Halep 1950	Terzi ve Nakkaş		
217	Adnan Munella	Halep 1950	Matematik Öğretmeni	1980	
218	Hasan Zekeriyya Bazinciki (Ebu's Sueda)	Halep 1951	Arap edebiyatı – Yetim eğitimcisi	1980/8/28	
219	Fuad İskif	Halep 1951	Şeriat Fakültesi üçüncü sınıf	1980/5/14	
220	Muhammed Nail Abdullatif Caviş (Ebu'l Ferec)	Halep 1951	Fen Fakültesi dördüncü sınıf	1980/5/14	
221	Muhammed Ömer Hayyati	Halep 1952	Eczacı	1980	
222	Usame Muhammed Ali Abdullatif Haşimi	Halep 1953	Diş doktoru	1980	
223	Abdulilah Hamidi	Halep 1953	Avukat	1985	
224	Muhammed el-Ömer Nedim Medarati	Halep 1953	Dördüncü sınıf matematik	Tedmur Hapishanesi	
225	Usame Muhammed el-Heccar	Halep 1954	İslami eğitim hocası	1980	
226	Abdulalim Talib Sabbağ	Halep 1954	Memur	1980	
227	Bekri Mübid	Halep 1955	İktisat ilimleri lisansı	1980	
228	Ali Abdullah Hardan (Ebu Ubeyde)	Halep 1955	Ticari terzi	1980/9/4	
229	İsa Zuhdi el-Beyanuni	Halep 1955	Memur	1980	
230	Mübid Fadıl Siryu	Halep 1955	Saatçi	1981	
231	Mustafa Nedim Medarati	Halep 1955	Endüstri enstitüsü mezunu	Tedmur Hapishanesi	
232	Abdurrahman Şaban Kassab	Halep 1956	Mühendislik fakültesi öğrencisi	1979	
233	Kemal Abdulmu'ti (Ebu'l Meali)	Halep 1956	Meslek Lisesi – Asker	1980/9/11	
234	Mahir Mübid Kamil el-Hattab	Halep 1956		1980	
235	Mustafa Buttih	Halep 1956	Endüstri enstitüsü mezunu	Tedmur Hapishanesi	

236	Hüseyin Abdurrahman Kıymet	Halep 1957	Öğrenci	1982	
237	Abdulkerim Ahmed Mezrab	Halep 1957	Tüccar	1981	
238	Ömer Yusuf Hardan (Ebu's Sulh)	Halep 1957	Endüstri lisansı	1980/8/28	
239	Ahmed Buttih	Halep 1958	Elektrik tesisatı	Halep	
240	Ahmed Kattaş (Ebu'l İhsan)	Halep 1958	Veterinerlik üçüncü sınıf öğrencisi	Ebu Kemal (sınırı geçmeye teşebbüs ederken) 21/5/1980	
241	Mulhem el-Attasi	Humus	Lise		
242	Abdullatif Akku	Humus	Boyacı	1980	
243	Nasır es-Sekaf el- Haşim	Humus 1937	İşçi	1980	
244	Muhammed Ferec Ğalyun- Ebu Haydar	Humus 1940	Emekli Subay	1980	
245	Abbas Zeki en- Necib	Humus Deyr Ba'labe – 1925		1980/8/18	
246	Rıdván Suleyh	Humus 1937	Berber	1980	
247	Türki Ahmed Diyab	Humus 1939	İletişim Enstitüsü'nde çalışıyor – Humus	İşyerinden 1980	
248	Tevfik Derrak es- Sıbai	Humus 1947	Nörolog	1980	
249	Fayez Abdusselam Bismar	Humus 1947	Doktor	1980	
250	Nadr et-Tarzi	Humus 1947	Mühendis	1980	
251	Beşşar et-Tarzi	Humus 1948	Mühendis	1980	
252	Abdullah Tahir Hayyateli	Humus 1948			
253	Abd el-Mu'min Suleyh	Humus 1950	Matematik Öğretmeni	1980	
254	Mansur Muhammed Cundel er-Rufai	Humus 1950	Tıbbi	1980	
255	Semir Hadir Fuleytani	Humus 1955	Demiryolları diploması	1980	
256	Avn Birkaddar	Humus 1955	Mühendislik enstitüsü		
257	Muhammed Munib en-Neccar	Humus 1956	Diş doktoru	1981	
258	Heysem Salah el- Cundeli	Humus 1956	Orta (dereceli) enstitü	80-Eyl	
259	Abdulaziz Şemsi Paşa	Humus 1957	İktisat ilimleri	1980	
260	Halid Tellavi	Humus 1958	Üniversite	1991	
261	Muhammed Hayr Hadir	Humus 1958	Üniversite öğrencisi		
262	Ömer Bedir	Humus 1960	Enstitü öğrencisi	1980	

263	Muhammed Amir Mahmud es-Seka	Humus 1960		1980	
264	Nasreddin Bik	Humus 1960	Mühendislik öğrencisi	80-Eyl	
265	Tevfik Abdulhamid el-İhvan	Humus 1961	İşçi	1980	
266	Abdulilah Zeyni	Humus 1961	Üniversite öğrencisi	1980	
267	Mahir Selekeyni	Humus 1962	Öğrenci	80-Eyl	
268	Nadir Selekeyni	Humus 1962	Öğrenci	80-Eyl	
269	Ğadir Muhammed Salim el-Halebi	Humus 1963	Lise öğrencisi	Humus - 1980	
270	Vail Muhammed Nazım Hazendar	Humus 1963			
271	Abdullah Halid Fuleytani	Humus 1964	Öğrenci	1980	
272	Nezzar Derviş	Humus 1964	Üniversite öğrencisi	1999	Hizbu`'t-Tahrir
273	Mazin Nezzar Derviş	Humus 1969	Üniversite öğrencisi	1999	Hizbu`'t-Tahrir
274	Enes el-Hac Yunus	Humus 1982	Ressam	2004	
275	Muhammed Sabit Beşir es-Savvaf	Humus1946			
276	Şe`lan Eba Zeyd	Daraa – Horan			
277	Joseph Metri Alcevabra	Daraa – Karye Tilisya – Busra		12-26-1982	BAAS el-Yemin
278	Muhammed Abdullah Arsan el-Musaleme	Daraa 1954		25/2/1985	
279	Ferhan ez-Ze`bi	Daraa1942		1970	Bilinmeyen
280	Ahmed Debs Ve Lebn	Şam		Şam 1982	
281	Ekrem Horani	Şam		Şam 1980	
282	Ekrem el-Lehham	Şam			
283	Ahmed Bedevi	Şam	Altıncı sınıf tıp öğrencisi		
284	Emin Eyyubi	Şam			
285	Berekat el-Hatib	Şam			
286	Beşir Seyfi	Şam	Fen fakültesi mezunu		
287	Bilal el-Hatib	Şam	Birinci sınıf Şeriat Fakültesi öğrencisi		
288	Hüsam De`bul	Şam	Serbest meslek		
289	Hüseyin Rüstem	Şam	Üniversite öğrencisi		
290	Diyab Hammu Leyla	Şam		1981	
291	Rıdvan el-Ağa	Şam	Saat tamircisi		
292	Rıdvan el-Ömeri	Şam	doktoru Dış	Şam 1980	

293	Rıdvan Beltu	Şam		Şam 1980	
294	Riyad Şumut	Şam	Mühendis	Şam 1980	
295	Ziyad Accac	Şam	Şehir (planlama) mühendisi		
296	Şahir Şumut	Şam		Şam 1980	
297	Salahaddin Kevkeh	Şam		Şam 1980	
298	Salah Diyab	Şam	Serbest meslek		
299	Abdulilah Ceberi	Şam	Öğrenci		
300	Abdulgani Kassas	Şam	Subay	Şam 1982	
301	Abdullah Abdulkerim Hammu Leyla	Şam	Kazanan (Elde eden)	1981	
302	Abdulmecid Habib	Şam	Memur		
303	Isam Ebu Vatfa	Şam	Asker		
304	İmad Abdullah Hammu Leyla	Şam	Kazanan (Elde eden)	1981	
305	Gallab er-Rezzak	Şam	Doktor Diş	Şam 1980	
306	Faiz Re'yan	Şam		Şam 1980	
307	Lui Zekeriyya	Şam	Mühendis	Şam 1981	
308	Mahir Tantavi	Şam		Şam 1981	
309	Mahir Attar	Şam	Öğrenci		
310	Muhammed Emin Safadi	Şam			
311	Muhammed Ziya Mela Hüseyin	Şam	Öğrencisi Mühendislik - Şam	Şam 1980	
312	Muhammed Accac	Şam			
313	Muhyiddin Ferhat el-Cezairi	Şam	İslami ilimler		
314	Madar ed-Duğli	Şam	Diş Hekimliği fakültesi üçüncü sınıf öğrencisi		
315	Mu`tez Bustani	Şam	Öğrenci	Şam 1982	
316	Muhenned ed-Debs	Şam		Nis-04	Öğrenci Hareketi
317	Heysem el-Hüseyini	Şam	Ticaret üniversitesi öğrencisi		
318	Velid Mansur	Şam	Maliye'de memur		
319	Yasin el-Ağa	Şam	Eczacı	1981	
320	Yasin Birğali	Şam		Şam 1980	
321	Yasin Seyf	Şam			
322	Yusuf Birğali	Şam	Memur		
323	Yusuf Abid	Şam	mühendisi Ziraat		
324	Abdullah ez-Zeyn	Şam - et-Til	Mühendis		
325	Ahmed el-Mevalidi ve Hanımı	Şam - et-Til	Öğrenci		
326	Ammar Arnus	Şam - et-Til	Öğrenci	1980	

327	Muhammed es-Sehli	Şam – et-Til			
328	Adnan Kahuci	Şam – et-Til 1951	Öğrenci		
329	Abdurrahim Lazikani	Şam – et-Til 1953	Öğrenci		
330	Abdulfettah Dib es-Sevadi	Şam – et-Til 1953	Tıp öğrencisi	1979	
331	Ekrem Basala	Şam – et-Til 1954	Öğrenci	1980	
332	Muhammed Halife	Şam – et-Til 1954	Öğrenci	2004	
333	Atıf Kahuci	Şam – et-Til 1955	Öğrenci		
334	Nezir et-Tahhan	Şam – et-Til 1956	Sıvacı		
335	Said es-Safi	Şam – et-Til 1957	Öğrenci	1982	
336	Muhammed Za`ter	Şam – et-Til 1957	Öğrenci	1981	
337	Ömer Sekr	Şam – et-Til 1959	Öğrenci	1982	
338	Husam Muhammed Nezir Ferhat	Şam – et-Til 1962	Lise öğrencisi	1980	
339				Başörtüsü mitinglerine katılımı sebebiyle	
340	Ahmed İsmail Musammes	Şam – et-Til 1963	Öğretmen	1980	
341	Kasım Tuteri	Şam – Zebedani	Öğretmen		
342	Ahmed Ali Harraniye	Şam - Atıyye		Nis-04	Vehhabi akıma üyelik
343	Ahmed Ömer Ayneyn	Şam - Atıyye		Nis-04	Vehhabi akıma üyelik
344	İsmail Ebu'l Hayr	Şam - Atıyye		Nis-04	Vehhabi akıma üyelik
345	Bessam Cuma Osman	Şam - Atıyye		Nis-04	Vehhabi akıma üyelik
346	Hüseyin Cuma Osman	Şam - Atıyye		Nis-04	Vehhabi akıma üyelik
347	Halid Ahmed Keylani	Şam - Atıyye		Nis-04	Vehhabi akıma üyelik
348	Halid Cuma Abdulal	Şam - Atıyye		May-04	Sövme
349	Halid Ferhan Abdulkadir	Şam - Atıyye		Nis-04	Vehhabi akıma üyelik
350	Samir Mustafa Ebu'l Hayr	Şam - Atıyye		Nis-04	Vehhabi akıma üyelik
351	Abdurrezzak Ahmed Keylani	Şam - Atıyye		Nis-04	Vehhabi akıma üyelik
352	Kasım Muhammed Kaşişe	Şam - Atıyye		Nis-04	Vehhabi akıma üyelik
353	Muhammed Ahmed Esad	Şam - Atıyye		Nis-04	Vehhabi akıma üyelik
354	Muhammed Ahmed Ziyab	Şam - Atıyye		Nis-04	Vehhabi akıma üyelik

355	Muhammed Ahmed Keylani	Şam - Atıyye		Nis-04	Vehhabi akıma üyelik
356	Muhammed Abdulhafiz Keylani	Şam - Atıyye		Nis-04	Vehhabi akıma üyelik
357	Muhammed Abdulmecid Abdurrahman	Şam - Atıyye		Nis-04	Vehhabi akıma üyelik
358	Muhammed İzzeddin Ziyab	Şam - Atıyye		Nis-04	Vehhabi akıma üyelik
359	Muhammed Ali Harrani	Şam - Atıyye		Nis-04	Vehhabi akıma üyelik
360	Mervan Zuheyr Keylani	Şam - Atıyye		Nis-04	Vehhabi akıma üyelik
361	Naim Kasım Merve	Şam - Atıyye		Nis-04	Vehhabi akıma üyelik
362	Ahmed Ferruh Sennubir	Şam - Cedide eş-Şeybani		1982	İslami
363	Halid Ferhud	Şam - Ceyrud		1981	
364	Fayez Bunyan	Şam - Ceyrud		1980	İslami
365	Mervan Talib	Şam - Ceyrud		1980	
366	Tahsin Muhammed Sadeddin	Şam - Ceyrud 1955			İslami
367	İsmail Ğabis	Şam - Harasta		1979	İslami
368	Hattab Hasan Mansur	Şam - Hafır Tehta 1962		1980	
369	Usame Mer`i	Şam - Duma			
370	Cemal Halbus	Şam -			
371		Duma			
372	Zuheyr Hammu	Şam - Duma			
373	Nezir es-Saur	Şam - Duma			
374	Yusuf İzzeddin	Şam - Duma	Asker	1979	
375	Abdulaziz en-Neccar	Şam - Dir Atıyye 1954	mühendisi Ziraat	1980	
376	Mahmud el-Muveyl	Şam - Zebedani		2004	
377	Muhammed el-Halebuni (Ebu Deccane)	Şam - Serğaya 1940	Orduda Baş Yardımcı		
378	Tahir Huveri	Şam - Ayn el-Fice 1960	Kefr Suse Hapishanesi`nde gardiyan	1980	
379	Mahmud Bedevi el-Lehham	Şam - Ayn Minin	Doktor	1980	
380	Serih Fevzi Emin	Şam - Ayn Minin 1962		1982	
381	Sad Diyab Katu`	Şam - Ayn Minin 1962		1982	
382	Hasan Halid Berekat	Şam - Karra 1940	İslami eğitim hocası	1980	

383	Nehid Derviş	Şam – Karra 1951	Subay Pilot	1982	
384	Cemal Katu`	Şam – Minin 1959		1982	
385	Bedreddin Ebu Deyl	Şam – Meydan 1953	mühendisi Jeoloji	1981	
386	Muhammed Husneddin Bin Kamil	Şam 1924	Muhasebeci	Şam 1980	
387	Hasan Abduh Şaban	Şam 1934	Serbest Meslek	1980	
388	Ğassan Eba Zeyd	Şam 1939	Avukat	Şam 1982	
389	Abdulazim Abdulcelil es- Selman	Şam 1942	Postacı	Şam 1980	
390	Iyad Kattabi	Şam 1945	Şehir (planlama) Mühendisi	1978	
391	Naci Hüseyin Akkaşe	Şam 1945	Vaiz	Şam 1987	
392	Usame Havaşeki	Şam 1947	İmam ve Hatip	1979	
393	Faruk Abdurrezzak Cemil (Ebu Fuad)	Şam 1947	İngiliz Edebiyatı – Asker		
394	Zuheyr Ahmed Tabbuş	Şam 1948	Elektrik mühendisliği öğrencisi – Şam	Şam 1980	
395	Muhammed Nasreddin en-Nukta	Şam 1948	Mühendis	(Belki)Şam 1981	
396	Velid Bin Halis el- Humusi	Şam 1950	öğrencisi Üniversite	Şam 1982	
397	Faruk Memduh el- Kutub	Şam 1951	Mühendis		
398	Abdulilah Ba`labeki	Şam 1952	mühendisi Elektrik	1980	
399	Vail el-Eyyubi	Şam 1953	mühendisi Jeoloji	1980	
400	Usame Kem Nakş	Şam 1954	Mühendis		
401	Muhammed Mübarek Dehhan	Şam 1954	mühendisi Mekanik	1982	
402	Nebil el-Baytar	Şam 1954	Mühendislik öğrencisi	Şam 1977	
403	Abdullah Ceberi	Şam 1956	Terzi	Şam 1979	
404	Muhammed Bedevi el-Lehham	Şam 1956	Eczacılık öğrencisi	Şam 1980	
405	Ahmed Muhammed Abdullah es-Sa`di	Şam 1958	İslam davetçisi	1990	
406	Rüstem Caferi	Şam 1958	Doktor	1983	
407	Halid İvad Mevla	Şam 1960	İngiliz dili (bölümü) öğrencisi – Şam	1981	
408				1	
409	Lutfi Ratla	Şam 1960	Üniversite öğrencisi	Şam 1980	
410	Macid es-Sadi	Şam 1960	Doktor	1981	

411	Muhammed Caferi	Şam 1960	Fransız edebiyatı öğrencisi	Şam 1980	
412	Nasır Cubbahneci	Şam 1960	Mühendislik öğrencisi	Şam 1981	
413	Enver Besim	Şam 1962	Lise öğrencisi	Şam 1980	
414	Eyser Selman	Şam 1962	Lise öğrencisi	Şam 1980	
415	Sad Kattu	Şam 1962	Lise öğrencisi	Şam 1980	
416	Mervan Berğali	Şam 1967	Subay	Şam 1981	
417	Arafat Yunus	Şam Til Munin 1960	Öğrenci	1978	
418	Muhammed Yusuf Halife	Şam Til Munin 1960			2002 Libya`da tutuklandı ve Suriye`ye teslim edildi.
419	Ali Diyab Nimmus	Şam Medaya - 1952	Üniversitesi öğrencisi	1981	
420	Muhammed Fehd eş-Şiar	Şam 1954			
421	İbn Abdulkadir Hayza	Dir ez-Zur	doktoru Dış	1996	
422	Zahi İbadi	Dir ez-Zur	Altıncı sınıf tıp öğrencisi		
423	Abdussamed Muhammed Mahmud el-Yunus	Dir ez-Zur		1981	
424	Abdulmuttalib Kanber el-Ali	Dir ez-Zur		2003	Irak`taki sürgünden dönüş
425	Muhammed Hüseyin Abdullah el-Kidru	Dir ez-Zur		1980	
426	Nebil Cid`an	Dir ez-Zur	Sanayi Lisesi öğretmeni		
427	`Matar` Ailesinden Bir Şahıs	Deyr ez-Zur- Ebu Kemal		1996	Irak BAASı
428	Kazım Avid es-Savval	Deyr ez-Zur- el-Cerzi	Öğretmen	1982	
429	Muhsin et-Ta`ma el-Muflih	Deyr ez-Zur- el-Cerzi 1939		1990	
430	Davud Süleyman Ahmed el-Hayes	Deyr ez-Zur- eş-Şehil 1942	Mühendis	1988	
431	Henş Ahmed el-Hayes	Deyr ez-Zur- eş-Şehil 1951	asistanı Mühendis	80-Haz	
432	Nezih Salih ed-Duveyhi	Deyr ez-Zur- el-Meyadin 1960	Öğrenci	1980	
433	Riyad Ahmed es-Said el-Halidi	Deyr ez-Zur- Subayhan		1984	İhvan-ı Müslimin
434	Halif Hasan el-Cebban	Deyr ez-Zur- Subayhan	Çiftçi	1984	
435	Ayes Zeil er-Rica	Deyr ez-Zur- Subayhan	Kazanan (Elde eden)	1984	
436	Ferhud ez-Ze`lan	Deyr ez-Zur- Subayhan			
437	Abbud Besis el-Birri	Deyr ez-Zur- Subayhan 1946	Memur		Bilgi vermeme (saklama)

438	Süleyman Besis el-Birri	Deyr ez-Zur-Subayhan 1948		4/2/1980	İslami
439	Halid Rehavi el-Hamd	Deyr ez-Zur-Subayhan 1950	Kazanan (Elde eden)	1984	
440	Ali Halif er-Rica	Deyr ez-Zur-Subayhan 1958	Kazanan (Elde eden)	1982	
441	Süleyman İbrahim es-Şair	Deyr ez-Zur-Subayhan 1960	Ziraat fakültesi öğrencisi	1982	
442	Meysen Besis el-Birri	Deyr ez-Zur-Subayhan 1961	Öğrenci	Eki-84	İslami
443	Abdurrahman Kevvan el-Birri	Deyr ez-Zur-Subayhan 1962	Öğretmen	1984	
444	Ahmed Subhi el-Hamud	Deyr ez-Zur-Muhassan 1955	Mühendis	1980	
445	Abdullah Hikmet Hasan	Deyr ez-Zur 1942	İstatistik Dairesi müdürü		
446	Abdullatif el-Halef el-Ali	Deyr ez-Zur 1950	Mühendis Ziraat	1979	
447	Salih İbrahim es-Said	Deyr ez-Zur 1952	Mühendis Ziraat	1980	
448	Fevzi Casir el-Cacan	Deyr ez-Zur Meyadin -	Öğretmen	1981	
449	Mustafa Mergabi	Tartus 1940	Doktor Diş	1980	
450	Nureddin Ruveyha	Hama 1962	Öğrenci	1981	
451	Mahir Ahmed Cenbaz	Hama 1962	Öğrenci	1981	
452	Semir Ahmed Cenbaz	Hama 1958	Üniversite öğrencisi	1982	
453	Emin Mustafa Ruveyha	Hama 1956	Bakkal	1982	
454	Muvaffak Mustafa Ruveyha	Hama 1959	Şoför	1982	
455	Abdulkerim Abdulhamid Berekat	İdlip 1948	Mühendis	1980	
456	Muhammed Fatih Berekat	İdlip 1938	Avukat	1980	
457	Mervan Ahmed Meriş	1948			
458	Basil eş-Şerfa	Şam 1963		1981	
459	Hasan Hac İbrahim	Han es-Subul İdlip 1945	İmam ve Hatip	1979	
460	Fehd Subhi en-Nidaf	Hama 1944	Yardımcı asker		
461	Nasır es-Sekkaf el-Haşimi	Humus 1935	Boya fabrikası	1980	
462	Medeni Said Kasım	Hama 1958	Veterinerlik	1982	

	Kuferi		öğrencisi		
463	Salah Iyd	Şabaniyye 1961	Şeriat (fakültesi) öğrencisi	1981	
464	Beha Esved	Halep 1962	Öğrenci	1980	
465	Muaz Yahya Sadık	Halep 1962	Öğrenci	1980	
466	Muhammed Esved	Halep 1957	Avukat	1980	
467	Halil Muhammed	Halep 1957	Öğrenci	1980	
468	Abdulkadir Mizenazi	Halep 1962	Öğrenci	1980	
469	Zekeriyya Bevz	Halep 1960	Öğrenci	1980	
470	Musa Yusuf ez-Zib	Rakka	Çiftçi	1980	
471	Abdulmenam Kezze	Halep 1951	Avukat	1979	
472	Muhammed Fatih Berekat	İdlip 1937	Avukat	1980	
473	Ahmed Şihab	Hama Kumhane	Doktor		
474	Velid Tahhan	Halep 1958	Üniversite öğrencisi	1980	
475	Zuheyr İdlibi	Halep 1964	İlkokul öğrencisi	1981	
476	Mahir Fevzi Katme	Halep	Öğrenci	1981	
477	Muhammed Abdurrahman el- Harfan	Şam 1959	Öğrenci	1980	
478	Muhammed Uveyd Matar	Hama 1952	Arap Dili Öğretmeni	1982	
479	Ahmed Mustafa ez- Zeyr	Banyas 1957	Matematik Öğretmeni		
480	Raid Kemal el- Habbal	Hama	Mühendislik öğrencisi	1982	
481	Macid Muhammed Dib el-Ekşer	Humus	Boyacı		

Notlar

Notlar

Notlar

Notlar

